Бухы оронуудай пролетаринар, нэгэдэгты!

БУРЯАД ҮНЭН

КПСС-эй Буряадай обкомой, Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй, Министрнүүдэй Соведэй орган

Гарадаг 1921 оной декабриин 21-һээ гарана | № 91 (13580) | 1974 оной апрелиин 18, четверг | Сэн 2 мүнгэн

Тодорхойлхы жэлэй габшагай алхамууд

...ҮРШЭНЭРӨӨ ...ЭМЖЭНЭБДИ

...дэхи табан жэлэй то...лхы, дүрбэдэхи жэлдэ ...о таряа болон бусад ...лнуудай баян ургаса ...гэһэн бүхэсоюзна со...с мүрысөөндэ оролсо... манай хүршэ Хурам...й аймагай колхоз, сов...дай, «Сельхозтехника» ...эй механизаторнууд инженерно-техническэ ...эрилэгшэд техникэ ...һайнаар ашагладаг ...о, горючи болон зап...нуудые арьбалха, ма...нуудаа гамтайгаар хада... болохо талаар ехэ ...нуудые абаад байна. ...й колхозой механиза...д хүршэнэрэйнгөө энэ ...с уялгануудтай та..., нимэ һайн һайхан ... гаргаһыень халуу... дэмжэжэ байһанаа мэ...

...өө үедэ колхозоймнай ...изаторнууд хабарай ...гын хүдэлмэридэ хэ...дэхэ трактор, машина... бэлэн болгоод, дахин ... шалгажа, техническэ ...һалга хэжэ байнхай. ...й ёһоор 28 трактор ...рилагдаа. Сеялкэнүүд, ...д бүхыдөө бэлэн бол...ой.

...шикэ түргэнөөр, һайн ...тайгаар заһабарилха ... механизаторнууд ...слав Шидээ, Геннадий ...динов, Анатолий ..., Буда Андабаев, ... Раднаев болон бусад ...эйгээр хабаадаһан Заһабарилагдаһан ...рактор, машинануу...тусхай комисси шалга... Мүнөө 20 гэнжэтэ трак...эн болгогдожо, зэргэ... табигдаад, хабарай ... хүдэлмэри хүлеэжэ ... Бэшэ тракторнууд эл...дэлмэридэ хэрэглэгдэ... үдэрнүүдтэ үбэлдөө ... хэрэглэгдэһэн трак...тэ техническэ харуу...гдэжэ захалаа. ...оздомнай ажалша механизаторнууд олон. ...аторнууд Бубей Дар... Рауль Мубрашин, Сод...ов болон бусад тех...тэсэ ехэтэйгээр хэ... гэжэ алдар сууда ... Тиигэбэшье бидэ... бүхэндэ залуушуу...механизаторай мэргэ... һурганабди. Мүнөө ... 20 хүн механизато...дэ нииитын һурал...салые дүүргэжэ, шалгалта амжалтатайгаар барижа гараа. Тиигэжэ энэ жэлдэ гэнжэтэ бүхы тракторнуудаа хоёр халаанда хүдэлгэхэ аргатай болообди.

Колхознай жэл ерэхэ бүри шэнэ түхэлэй трактор, машинануудые абана. Тиимэһээ бүхы механизаторнуудай мэргэжэлые дээшэлүүлхэ, шэнэ техникэдэ һургаха хэрэгтэ бидэнэр ехэ анхаралаа хандуулнабди. Механизаторнуудай мэргэжэл дээшэлүүлхэ һуралсалда 45 трактористнууд, комбайнернууд ябана. Эдэнэртэй 5 хэшээл үнгэргэгдөөд байнхай.

Хабарай тарилгын хүдэлмэрие богони болзорто, һайн шанартайгаар ябуулхын тула трактор, машинануудаа поли дээрэ һаадгүйгөөр хүдэлгэхэ шухала. Тиимэһээ хабарай хүдэлмэриин үедэ трактор, машинануудта техническэ харууһалга саг соонь хэжэ байха, эбдэрһэн машинануудта техническэ туһаламжа түргэнөөр хүргэхэ шухала байһаниинь бүгэдэндэ мэдээжэ. Бидэнэршье энэндэ анхарнабди. Бригада бүхэндэ техническэ харууһалга хэхэ мастер-наладчигуудтай, инженер-механигтай мастерской саг үргэлжэ эрьежэ, ябажа байха. Байгша ондо техническэ харууһалга хэхэ нэгэ шэнэ автомастерской абаабди. Мүн тракторнуудта горючи зөөжэ байха тусхай автомашинанууд бии.

Механизаторнууднай гэр байраһаа холо ажалладаг. Тиимэһээ зохид һайн полевой стануудые бэлдэхэ, тэндэ механизаторнуудай зохидоор амарха, бэеэ угааха байрануудые түхеэрхэ тушаа хэмжээнүүд абтажа байнхай. Урдань байһан хээрын байранууд һэльбэн заһагдана. механизаторнуудые угтажа абахаар бэлдэгдэжэ байна.

Колхозоймнай механизаторнууд энэ жэлдэ баян ургаса хүряажа абахын тула хабарай эртын тарилгые 12 үдэртэ, бүхы тарилгаяа хүдэлмэриин 23 үдэртэ дүүргэхэ зорилготой. Механизаторнуудnай һанаһандаа хүрэхэл байха.

В. ЧИМИТЦЫРЕНОВ.
Баргажанай аймагай Карл Марксын нэрэмжэтэ колхозой ахамад инженер.

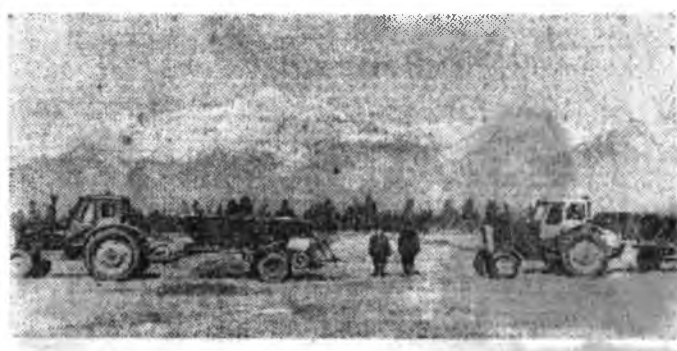

НЭГЭШЬЕ ҮДЭР ҺААТАНГҮЙ...

Газар һайжаруулха хоёр һарын соносхогдоһоной һүүлдэ Хурамхаанай совхоз аймаг соогоо эгээн түрүүлэн сабшаландаа гаража, минеральна үтэгжүүлгэ (калийна дабһа, суперфосфат, аммиачна селитрэ) тараажа эхилээ юм.

Мүнөө апрелиин 17-ной мэдээгээр тус совхозой механизаторнууд тариалан ба сабшалан дээрэ 2.000 тонно шэбхэ тараагаад, үшөө 300 гектар сабшалан дээрэ минеральна үтэгжүүлгэ тараажа дүүргэхэеэ байна. МТЗ-50 түхэлэй трактортаа 1-РМТ-4 түхэлэй түхеэрэлгэ шагталһан хоёр агрегат сабшалан дээгүүр урагша хойшоо забда залигүй гүйлгэлдэжэ, сайбар сагаан юумэ сасан ябана.

Тариалан, сабшалангай газар һайжаруулха габшагай хоёр һарын үедэ тэндэ үтэгжүүлгэ гаргаха 6 хүнһөө бүридэһэн бригада табигданхай. Тус бригадые даагша, үнинэй механизатор, «Хүндэлэлэй Тэмдэг» орденто, совхозой парткомой болон КПСС-эй райкомой гэшүүн Николай Савельевич Зверьков хүтэлбэрилнэ.

Минеральна үтэгжүүлгэ ашаха оньһон «ЗП-40» түхеэрэлгэ эндэ хүдэлнэ. Энэ агрегадта хүдэлдэг залуу механизатор Иннокентий Зверьков тэргэтэй хэдэн трактортa үтэгжүүлгэ һаадгүйгөөр ашаад лэ ябуулна.

— Мүнөө үедэ манай бригада 13 гектар сабшалангай һөөг бургааһа сэбэрлээд байнабди. Механизаторнууд

Афанасий Макин, Николай Субботин, Анатолий Гармаев, Владимир Вылков гэгшэд наг шэбхэ зөөхэ, газарай һөөг бургааһа сэбэрлэхэдээ, эршэтэйгээр ажаллана, — гээд бригадир Н. С. Зверьков манда хөөрэнэ.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: 1. Тракторнууд сабшалан дээрэ минеральна үтэгжүүлгэ тараана. 2. Механизатор Доржо Очиров. 3. «ЗП-10» түхэлэй оньһон түхеэрэлгээр минеральна үтэгжүүлгэ тракторай тэргэдэ ашагдажа байна.

С. БАЛДУЕВАЙ
фототекст.

...НИНЭЙ ЛУГОВОД

...шаг янзын хээр мо...р тэргэдэ хүллэһэн ...һажаал хүн, наранай ...аал байхада, Нари...нды өөдэ аалихан ...лжа ябаа бэлэй. ...эдээгүй хүйтэн газар ... тэргынь мөөрэй ...гаар торшогонохо, ...эргэ дээрэ хээд ябаһан ... хүрзэ, лоомойнь ян... харгыда бэе бэедээ ...дажа, хан-ян гэлдэ...тэнээр дуулдана.

... Загарайн аймагай ...съездын нэрэмжэ...ой үнинэй лугово... нэгэн Цыренжап ... Агванов үглөө бү... сабшалангаа уһалхаяа ... болонхой. Тээсгэн ...артын тэнгһээ хой... дулаахан боложо, ... саһанай түлэг хай...лхэдэ, тэрэ отделе... хэдэн үбгэд лугово... хамта Бэлшэр, Ша... гэжэ газарнуудай саб...ые түрүүшын һайра... уһалхаяа гараа һэн. ...һан ойн хоорондуур ... нарихан гол шар...аргадана. Энэ талын ... саһан үни хайлан...сал хонхор газарта ...һан мүльһэн юм гү, ...лаагүй саһан гү даа. ...эндэ сайбайна. Резинэ ...мдэһэн, хүрзэ ба... луговод, үбгэжөөл ха... бууһан һайрамые ... газар тээшэнь харья...дхүулангүй, хагда, ... модоор хаалта хэ...аад, сабшалан дээ...хоноор тараана. ... газарай хүрьһэ руу шэнгэжэ үрдеэгүй уһан хүл доронь шал-шал гэнэ.

— Манай эндэ тойроод хуу хада уула, ой модотой газар аад, үбэлдөө хүр саһан ехэ тогтодог. Теэд хэрбээ хабар эртэ эндэхи һайрамыень тогтоожо абаагүй һааш, мэдээгүйдэшни энэ ехэ саһан хуу хайлаад, хэндэшье хэрэггүйгөөр жалга жаама руу миил урдажа арилшадаг юм. Тиимэһээ хабар эртэлжэ һайрам тогтоохоёо гарана гээшэбди. Һайрам сабшалангай ургасада ехэл туһатай, тоһо зөөхэйһөөшье өөрэгүй юм гүб даа, — гэжэ Цыренжап Сандуевич хөөрэнэ.

Нэрээшье, ой модон соохоо, хада гүбээгэй үбэрһөө газарай хүрьһэнэй һайн шорой, үлэгдэлнүүдые асаржа ерэһэн булангиртай уһанай сабшалан дээгүүр таран урдажа байхыень харахада, энэнь үбһэнэй ургасада үнэхөөрөөл туһа үгэхэ гэжэ ойлгохоор байна.

Тиигээдшье Нарин нютагай гол горход зундаа ган гасуурта халтад гэхэдээ шэргэжэ, сабшалангаа хоёр-гурба уһалха гэхэдэнь хүрэнгүй һалашадаг. Тиимэһээ мүнөө һайрам тогтооходонь зунайнь уһалуурида ехэхэн туһа нэмэри боложо үгэхэ ха юм.

Мүн эдэ үдэрнүүдтэ колхозой луговодууд сабшалангаа модо, шулуунһаа сэбэрлэнэ. Ехэ уһанай ерэхэһээ урда һубаг ханаабуудаа сэбэрлэнэ, заһана, Илангаяа сабшалан дээгүүрхи үбһэнэй хорёонуудай задалагдажа хаягдашаһан һаднаг, һургаагуудые суглуулна, зохидоор обоолно.

Цыренжап Сандуевич колхоздо арбан жэлэй туршада луговодоор хүдэлнэ. Пенсидэ гараад байхадань, колхозой түрүүлэгшэ Дондок Батуевич Баданов уулзаад, иигэжэ хэлээ һэн:

— Амаралтада гараашье һаа, энээхэн Нарин голойнгоо сабшалан даажа абаха болоолта даа. Эндэ саг үргэлжэ хүдэлхэ һайн луговод олдоногүй, элбэг ургаса үгэдэг газарнай эзэгүй шахуу байна. Хабар, зун, намарынь уһалаад, үбэлдөө тошо халяагаад байна бэзэт даа. Ажалайтнай түлөөһые гомдохогүйгөөр үгэхэбди.

— Уһалхыешье уһалхаб. Теэд энэ газартамнай шэбхэ үнинэй гаргагдахаяа болиншоод байна. Үтэгжүүлгэ оруулаагүйгөөр үбһэ югооной үндэр баян ургаса абтахагүйл, — гэжэ Цыренжап Агванов хэлэһэн байгаа.

— Заабол эндэтнай шэбхэ, минеральна үтэгжүүлгэ гаргахабди. Тусхай оньһожоруулагдаһан отряд эмхидхэхэбди, — гэжэ түрүүлэгшэ найдуулаа һэн.

Тэрэнэй хүдэлжэ эхилһэнһээ хойшо Наринай сабшалан дээрэһээ ямаршье уларилтай жэлдэ үбһэ ногооной һайн ургаса абтана. Жэшээнь, 1969 ондо Цыренжап Сандуевич даажа абаһан бүхы 136 гектар сабшалангай гектар бүриһөө 17,7 центнер ургаса хүряагаа. Харин үнгэрэгшэ жэлдэ тэрэ колхозойнгоо үнинэй луговод Нанзат-Доржо Аюшеевтэй хамтараад хүдэлжэ, 370 гектар сабшалан хоёр-гурба дахин уһалаад, га бүхэнһөөнь дунда зэргээр 18,8 центнер үбһэ абаа юм. Тиихэдэ эгээн һайн ургасатай, шэбхэжэһэн 80 гектар газарайнь га бүриһөө 30,6 центнер үбһэн хүряагдаһан байна.

Энэ нүхэрнай гансашье хабар, намар газар уһалаад лэ байдаггүй. Зундаа үбһэшэдэй звеное даажа абаад, сабшалангайнгаа үбһые хүряадаг. Үбэлдөө отделенидээ фуражираар хүдэлжэ, бүхы тэжээлые нарин бүридхэлдэ абаад байдаг хүн юм.

Цыренжап Сандуевич бүри гушаад ондо нютагтаа эгээн түрүүлэн механизаторай мэргэжэл шудалжа. Шэнэ-Бэрээнһээ т ү р ү ү ш ы н тракторнуудые жолоодожо асараад, айл зоноо гайхуулһан, баярлуулһан хүнүүдэй нэгэн болоно. Тиигээд 1951 он болотор трактористаар, тракторно-тариан ажалай бригадираар таһалгаряагүй хүдэлөө. Иигээд ерэхэдэ Нарин нютагай мүнөө байһан эхэнхи тариалан лэ тэрэнэй түрүүн хахалһан газар байха. Удаан хонишоноор олон жэлдэ хүдэлөө

Хаанашье, ямаршье ажалда хүдэлхэдөө шударгы, урагшаа һанаатай, олон юумэ мэдэхэ, шадаха энэ хүн мүнөөшье үндэр наһатай болоо гэнгүй, хамтын хэрэгэй түлөө хам оролсоһон зандаал ябана ха юм.

М. НАМЖИЛОВ.

СОВЕТ ДЕЛЕГАЦИ ВАРШАВАДА ЕРЭБЭ

ВАРШАВА. (ТАСС). Варшавска договорто хабаатай гүрэнүүдэй Политическэ зүбшэлэлгын комитедэй ээлжээтэ зүблөөнэй хүдэлмэридэ хабаадахаяа КПСС-эй ЦК-гай Генеральна секретарь Л. И. Брежнев түрүүтэй Совет делегаци апрелиин 16-да Варшавада ерэбэ. КПСС-эй ЦК-гай Политбюрогой гэшүүн, СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшэ А. Н. Косыгин, КПСС-эй ЦК-гай Политбюрогой гэшүүн, СССР-эй гадаадын хэрэгүүдэй министр А. А. Громыко, КПСС-эй ЦК-гай секретарь К. Ф. Катушев, КПСС-эй ЦК-гай гэшүүн, КПСС-эй ЦК-гай Генеральна секретариин туһалагша К. В. Русаков, КПСС-Центральна шалгалтын комиссиин гэшүүн, КПСС-эй ЦК-гай Генеральна секретариин туһалагша А. М. Александров делегацида ороно.

ПОРП-ын ЦК-гай Политбюрогой гэшүүн, ПОРП-ын ЦК-гай секретарь Э. Бабюх, ПОРП-ын ЦК-гай гэшүүн, ПНР-эй Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшын орлогшо К. Ольшевский, СССР-һээ ПНР-тэ байдаг элшэн сайд С. А. Пилотович совет-польшын хилэ дээрэһээ делегациие удэшэһэн байна.

ПОРП-ын ЦК-гай Нэгэдэхи секретарь Э. Герек, ПНР-эй Гүрэнэй Соведэй Түрүүлэгшэ Г. Яблоньский, ПНР-эй Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшэ П. Ярошевич, ПОРП-ын ЦК-гай Политбюрогой гэшүүд, гэшүүндэ кандидадууд, ПОРП-ын ЦК-гай секретарьнар, партийна ба гүрэнэй ажал ябуулагшад СССР-эй болон ПНР-эй гүрэнэй тугуудаар шэмэглэгдэһэн Варшавын Гданьска вокзал дээрэ Совет делегациие угтаба.

Л. И. Брежнев, А. Н. Косыгин Э. Герегтэй, П. Ярошевичтэй уулзаа

ВАРШАВА. (ТАСС). КПСС-эй ЦК-гай Генеральна секретарь нүхэр Л. И. Брежнев, КПСС-эй ЦК-гай Политбюрогой гэшүүн, СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшэ нүхэр А. Н. Косыгин ПОРП-ын ЦК-гай Нэгэдэхи секретарь нүхэр Э. Герегтэй, ПОРП-ын ЦК-гай Политбюрогой гэшүүн, ПНР-эй Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшэ нүхэр П. Ярошевичтэй апрелиин 16-да эндэ уулзаба.

Совет-поляк аха дүү ёһоной харилсаае улам үргэдхэн хүгжөөхэ асуудалнууд, мүн хоёр талые һонирхуулдаг бусад асуудалнууд хөөрэлдөөнэй үедэ зүбшэн хэлсэгдэһэн байна. Уулзалга үнэн зүрхэнэй, хани ёһоной оршон байдалда үнгэрөө.

ХАФЕЗ АСАД СОВЕТСКЭ СОЮЗҺАА МОРДОБО

ТАШКЕНТ. (ТАСС). КПСС-эй ЦК-гай, СССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй, Совет правительствын уряалаар, хани ёһоной албанай хэрэгээр Советскэ Союзда ерэһэн Араб социалис дэбжэлтэ гэдэг партиин Генеральна секретарь, Сириин Араб Республикын Президент Хафез Асад түрүүтэй Сириин партийно-правительственна делегаци Дамаск ошохоёо апрелиин 16-да Ташкентһээ мордобо.

САР-ай партийно-правительственна делегациин гэшүүд Хафез Асадтай хамта орондоо ошохоёо мордоһон байна.

КПСС-эй ЦК-гай Политбюрогой гэшүүндэ кандидат, КПСС-эй ЦК-гай секретарь Б. Н. Пономарёв, КПСС-эй ЦК-гай Политбюрогой гэшүүндэ кандидат, Узбекистанай компартиин ЦК-гай нэгэдэхи секретарь Ш. Р. Рашидов, Узбегэй ССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Түрүүлэгшэ Н. М. Матчанов, Узбегэй ССР-эй Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшэ Н. Д. Худайбердыев, республикын ба тэрэнэй ниислэл хотын бусад хүтэлбэрилэгшэд Сириин Араб Республикын, Советскэ Союзай, Узбегэй ССР-эй гүрэнэй тугуудаар шэмэглэгдэһэн аэродром дээрэһээ Хафез Асадые үдэшөө.

Ташкентын ажалшадай олон тоото түлөөлэгшэд үйлсэнүүдтэ гаража, Хафез Асадые, САР-ай партийна ба гүрэнэй бусад ажал ябуулагшадые халуунаар үдэшэбэ.

Советскэ Союзһаа Сириин Араб Республикада байдаг элшэн сайд Н. А. Мухитдинов энэл самолёдоор Дамаск ошоо.

Делегаци орондоо бусаба

ДАМАСК. (ТАСС). Араб социалис дэбжэлтэ гэдэг партиин Генеральна секретарь, Сириин Араб Республикын Президент Хафез Асад апрелиин 16-да эндэ бусажа ерээ. КПСС-эй ЦК-гай, СССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй, Совет правительствын уряалаар, хани ёһоной албанай хэрэгээр Советскэ Союзда ошоод бусаһан Сириин партийно-правительственна делегациие тэрэ толгойлһон байна.

СССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Указ

«КОММУНИСТ» ЖУРНАЛЫЕ ЛЕНИНЭЙ ОРДЕНООР ШАГНАХА ТУХАЙ

Партиин суртал бодолой-теоретическэ ажабайдалда эдэбхитэйгээр хабаададагайнь түлөө, марксизм-ленинизмые, КПСС-эй ба Совет гүрэнэй дотоодын болон гадаадын политикые тайлбарилан нэбтэрүүлхэ хэрэгтэ ехэ габьяануудтай байһанайнь түлөө **«Коммунист» журналые Ленинэй** орденоор шагнаха.

СССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Түрүүлэгшэ Н. ПОДГОРНЫЙ

СССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Секретарь М. ГЕОРГАДЗЕ.

Москва, Кремль.
1974 оной апрелиин 16.

50 ЖЭЛЭЙ ТУРШАДА ХУУЛИ САХИН БЭЕЛҮҮЛНЭ

СССР-эй Верховно сүүд 50 жэлэйнгээ ойе апрелиин 18-да тэмдэглэхэнь. СССР-эй Верховно сүүдэй түрүүлэгшэ **Л. Н. Смирнов** тус сүүдэй 50 жэлэй зам тухай ТАСС-ай корреспондентдэ хөөрэбэ.

Манай ороной сүүдэй дээдэ зургаание эмхидхэн байгуулгын түүхэ Коммунис партиин, Совет гүрэнэй үндэһэ һуури табигша В. И. Ленинэй нэрэтэйнь таһаршагүй холбоотой юм. Пролетариадай революциин ба социализм байгуулгын үедэ сүүдэй шиидхэхэ зорилгонууд, тэрэнэй ажал ябуулгын үг удха ба үндэһэн дүримүүд тухай гол шухала гуримуудые Ленин научна ёһоор тайлбарилан тодорхойлһон байгаа. СССР-ые эмхидхэн байгуулха тухай договорой, Соведүүдэй ороной түрүүшын Конституциин үндэһөөр тогтоогдоһон Верховно сүүд совет ниитын ба гүрэнэй байгуулалтые сахин хамгаалха, СССР-эй граждананууудай хуулияр сахигдадаг политическэ, ажалай, гэр байрын ба бусад эрхэнүүдые, тэрэшэлэн гүрэнэй болон ниитын предприятинуудай, албан зургаанууд болон эмхинүүдэй эрхэ ба хуулита ашаг туһа сахин хамгаалха шухала уялгануудые дүүргэнэ.

Арадай сүүд хадаа шэнэ, совет сүүдэй байгуулалтын гол һалбари болонхой. Энээнэй хүдэлмэридэ эгээн үргэн олон ажалшад хабаадуулагдана. Шэнэ ёһоной сүүд ажалшадта гүрэнэй захирганай бодото һургуули, революционно түйлалтануудые хамгаалха зургаан, социалис ёһоной журам үнэн сэхээр сахилгын, эмхи гуримай үндэһөөр хүмүүжүүлхэ зэбсэг болоо.

Сүүдэй байгуулалтын зарим һалбаринууд саашадаа хубилгагдаһан, нарижуулан һайжаруулагдаһан, Верховно сүүдэй бүридэл байгуулламжа ба эрхэ түлөөлэлгэнь хубилһан байна.

Табин жэлэй туршада СССР-эй Верховно сүүдэй эрхилһэн бүхы ажал ябуулгань агууехэ Ленинэй захяа заабаринуудые сахин баримталгын, социалис хуули заршам тушаа Ленинэй зааһан ёһо гуримые — Совет гүрэнэй байгуулалтын хэлбэришэгүй ёһо гуримые, Совет сүүдэй баримталан бэелүүлдэг гол шухала ёһо гуримые бодото дээрэнь бэелүүлгын жэшээ болоно.

(ТАСС).

БРЕСТЫН ХҮДЭЛМЭРИШЭДТЭЙ ХАНИ ХАЛУУН УУЛЗАЛГА

БРЕСТ. (ТАСС). Варшавска договорто хабаатай гүрэнүүдэй Политическэ зүбшэлэлгын комитедэй зүблөөндэ хабаадахаяа Варшава ошохо замдаа КПСС-эй ЦК-гай Генеральна секретарь нүхэр Л. И. Брежнев түрүүтэй Совет делегаци апрелиин 16-да эндэ тогтоһон байна.

КПСС-эй ЦК-гай Политбюрогой гэшүүндэ кандидат, Белоруссиин компартиин ЦК-гай нэгэдэхи секретарь П. М. Машеров, БССР-эй Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшэ Т. Я. Киселев, Улаан Тугай орденто Белоруссиин сэрэгэй округой сэрэгүүдые командалагша генерал-полковник И. М. Третьяк, партиин Брестын обкомой нэгэдэхи секретарь В. А. Микулич, Брестын областной гүйсэдхэхэ комитедэй түрүүлэгшэ К. В. Матюшевский, областиин ба хотын партийна, совет организацинуудай бусад хүтэлбэрилэгшэд вокзал дээрэ делегациие угтаа.

Пионернууд делегациин гэшүүдтэ баглаа сэсэгүүдые барюулба.

КПСС-эй ЦК-гай Генеральна секретарь Л. И. Брежнев, СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшэ А. Н. Косыгин болон делегациин бусад гэшүүд энэ үдэр Брестын хибэс-сэмбэ нэхэдэг үйлэдбэриин нэгэдэлдэ хүрөө.

Предприятиин гэшүүд Леонид Ильичые, бусад нүхэдые үнэн зүрхэнһөө, хани халуунаар угтаба. Эдэнэр нэхэлгын ба шэмэглэлэй цехүүдтэ үйлэдбэриин бусад участогуудта хүрэжэ, хүдэлмэришэдтэй халуунаар хөөрэлдөө. Нүхэд Л. И. Брежнев, А. Н. Косыгин үйлэдбэриин технологёор, коллективэй ажалай амжалтануудаар, социалис мүрысөөнэй ябасаар ехэтэ һонирхобо.

Нэгэдэлэй директор А. А. Хвостов, партийна организациин секретарь В. Т. Плотченко, профсоюзай комитедэй түрүүлэгшэ В. И. Марьякова гэгшэд нэгэдэлэй түүхэ ба хүгжэлтэ тухай, коллективэйнгээ түсэбүүд тухай хөөрэбэ. Һүүлэй жэлнүүдтэ шэнэ түхеэрэлгэ тодхон табиһанай, түрүү технологи нэбтэрүүлһэнэй ашаар энэ коллектив проектээр хараалагдаһан хүсэеэ үлүүлээ. Байгша ондо нэгэдэлэй коллектив 1,5 миллионһоо үлүү дүрбэлжэн метр, тэрэ тоодо түсэбһөө гадуур 65 мянган дүрбэлжэн метр хибэс нэхэжэ гаргаха.

Нүхэд Л. И. Брежнев, А. Н. Косыгин үйлэдбэриин хүгжэлтын ерээдүйн түсэбүүдээр һонирхоһон, үйлэдбэреэ үргэдхэхые дурадхаһан байна. Ажалай ехэ амжалтануудые түйлаһантайнь дашарамдуулан, нэгэдэлэй хүдэлмэрилэгшэдые халуунаар амаршалаа.

Үнинэй нэхэгшэ Р. Ф. Жолобова нэхэлгын цехтэ ажалай эгээн ехэ бүтээсэ түйлаһан байна: түсэбэй ёһоор час соо 5,7 дүрбэлжэн метр нэхэхын орондо 7 дүрбэлжэн метр хибэс нэхэнэ. Хүдэлмэриингөө арга онол тухай түрүү хүдэлмэрилэгшын хөөрэхэдэнь, нүхэд Л. И. Брежнев, А. Н. Косыгин һонирхон шагнаба.

Леонид Ильич, делегациин гэшүүд предприятиин спортын түхеэрэлгэнүүдые хараһан, уран зурагай мастерскойдо хүрэһэн байна. Хибэсэй шэнэ угалза хээнүүдые һонирхон хараад, национальна угалзануудые шадамараар хэрэглэдэг болоһыень һайшаан магтаа.

Нүхэд Л. И. Брежнев, делегациин гэшүүд хүдэлмэришэдтэй, мэргэжэлтэдтэй үнэн зүрхэнһөө хани халуунаар хөөрэлдэн, тэдэнэй ажал, ажабайдал, амаралта тухай һонирхоһон байна. Бүд нэхэгшэд ажал хүдэлмэри тухайдаа хөөрэхэ зуураа, һүүлэй жэлнүүдтэ байдалнай улам һайжараа гэжэ тэмдэглэбэ. Арад зоной байдал һайжаруулхын тула эсэгэ ёһоной анхарал оролдолго хандуулһанайнь түлөө предприятиин ажалшад, партиин Центральна Комитедтэ үнэн зүрхэнэй баяр хүргөөд. Коммунис партиин, КПСС-эй Центральна Комитедэй, тэрэнэй Политбюрогой ябуулдаг дотоодын ба гадаадын политикые нэгэ һаналтайгаар һайшаадагаа элирхэйлбэ.

Нүхэд Л. И. Брежнев болон делегациин гэшүүд Варшава ошохоёо үдын хойно мордоо.

ЯПОНОЙ ДЕЛЕГАЦИТАЙ ХӨӨРЭЛДЭБЭ

КПСС-эй ЦК-гай Политбюрогой гэшүүндэ кандидат, РСФСР-эй Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшэ М. С. Соломенцев ассоциациин түрүүлэгшэ, профессор С. Мацумаэ түрүүтэй, гадаадын оронуудтай соёлой харилсаа холбоо тогтоохо Японой ассоциациин делегацитай апрелиин 16-да уулзажа хөөрэлдөө.

Совет-япон соёлой харилсаанай зарим асуудалнуудаар, тодорхойлон хэлэбэл, Японодо нээгдээд байһан «Совет социалис Сибирь» гэжэ выставкэдэ хабаатай асуудалнуудаар хөөрэлдэхэ үедөө һанамжануудаа хэлсэбэ.

(ТАСС).

„КОММУНИСТ" ЖУРНАЛДА

Түрүүшын номерой гараһаар 50 жэлэй ойтой дашарамдуулан, «Коммунист» журналай редакциие, тэрэнэй эдэбхитэй авторнууд болон уншагшадые КПСС-эй Центральна Комитет халуунаар амаршална.

РКП(б)-гэй Центральна Комитедэй шиидхэбэреэр эмхидхэгдэн байгуулагдаһан «Большевик», удаа тээнь «Коммунист» журнал общественные социалис гуримаар, революционно ёһоор шэнэдхэн хубилгаха түүхэтэ зорилгонуудые бэелүүлхэ хэрэгтэнь Ленинскэ партиин үнэн, дайшалхы туһалагша болоо. «Коммунист» журнал партиин теоретическэ ба политическэ трибуна байжа, коммунис байгуулалтын, дэлхэйн революционно хүдэлөөнэй шухала асуудалнуудые научна ёһоор тодорхойлон хараалха хэрэгтэ эдэбхитэйгээр хабаадана.

XXIV съездын тодорхойлһон КПСС-эй дотоодын ба уласхоорондын политикые бэелүүлгэдэ, манай партиин суртал бодолой-политическэ хүдэлмэриин, экономическа ба соёлой байгуулалтын баян дүй дүршэлые теоретическэ ёһоор согсолхо ябадалда зорюулагдаһан материалнууд манай ороной ба хилын саанахи уншагшадай дунда ехэ һонирхол үүсхэнэ.

Партийна дээдэ ёһоной шэнжэ шанар, буржуазна үзэл сурталтай баруунай ба «зүүнэй» ревизионизмтай тэмсэхэдээ эбсэшэгүй эрид шууд байдаг ушар — журналай тунхагладаг зүйлнүүдэй онсо шэнжэнь болоно.

«Коммунистын» табин жэлэй ой хадаа хэблэлэй бүхы хүдэлмэрилэгшэдэй һайндэр мүн. «Коммунист» журнал партиин теоретическэ оюун бодолой түйлалтануудые саашадаа мүн лэ үргэнөөр тайлбарилан тунхаглаха, ниитын хүгжэлтын шэнэ зорилгонуудые шиидхэлгэдэ шадамараар хандаха, марксизм-ленинизмын, социалис интернационализмын хамагые илагша суртал бодолые олониитын дунда нэбтэрүүлэн дэлгэрүүлхэ гээд батаар этигэжэ байдагаа КПСС-эй Центральна Комитет элирхэйлэн мэдүүлнэ.

Коммунизмын агууехэ суртал бодолой илан мандахын түлөө тэмсэлдэ саашадаа амжалтануудые түйлахыень «Коммунист» журналай коллективтэ, тэрэнэй авторнууд болон бүхы уншагшадта КПСС-эй ЦК хүсэнэ.

СОВЕТСКЭ СОЮЗАЙ КОММУНИС ПАРТИИН ЦЕНТРАЛЬНА КОМИТЕТ.

СССР-эй МИНИСТРНҮҮДЭЙ СОВЕДТЭ

1974 оной майн 5-най амаралтын үдэрые майн 3-най пятницада, майн 12-ой воскресенье майн 10-най пятницада болгохо гэжэ СССР-эй Министрнүүдэй Совет тогтообо.

КПСС-эй Бэшүүрэй райкомой пленум

Байгша оной апрелиин 17-до КПСС-эй Бэшүүрэй райкомой пленум боложо, эмхидхэлэй асуудал зүбшэн хэлсэбэ.

Ондоо хүдэлмэридэ орохо болоһонтойнь дашарамдуулан, нүхэр А. В. Пластининие КПСС-эй райкомой нэгэдэхи секретарьһин, бюрогой гэшүүнэй уялгануудһаа пленум сүлөөлбэ.

Пленум КПСС-эй райкомой нэгэдэхи секретаряар нүхэр А. И. Плотниковые һунгаба.

КПСС-эй РАЙКОМУУДҺАА МЭДЭЭСЭНЭ

АМЖАҺАНАА УЛАМ АРЬБАДХАХА

Улаан-Үдын аймагай «Маяк» колхоз түрүү ажахынуудай тоодо ородог. 1973 ондо мяха, һү, нооһо, үндэгэ, хартаабха, овощ гүрэндэ худалдаха түсэбөө үлүүлэн дүүргэһэн байна. Зуун эхэ хонин бүхэнһөө 100 хурьган түлжүүлэгдээ һэн. 1972—1973 онуудай малай үбэлжэлгын дүнгөөр тус ажахы СССР-эй хүдөө ажахын министерствын, хүдөө ажахын ба бэлэдхэлэй хүдэлмэрилэгшэдэй профсоюзай ЦК-гай дамжуулгын Улаан тугта хүртэһэн байна.

Энэ амжалта туйлаха хэрэгтэ коммунистнуудай оруулһан хубита ехэ. Тэдэнэр дааһан хэрэгтээ харюусалгатайгаар хандана, ажалай үльгэр жэшээ харуулна. Колхозой 72 коммунистнуудай 39-ниинь үйлэдбэриин эгээл харюусалгатай газарта ажаллана.

Коммунистнуудай толгойлдог колхозой ажалшад амжаһан амжалтаараа һанаагаа амарнагүй. Табан жэлэй, тодорхойлхы жэлдэ газар таряалангай, мал ажалай продукци абалгые бүри дээшэлүүлхэ зорилготойгоор үгтамжын түсэб абанхай. Үйлэдбэри дээрэ хүдэлжэ байһан хүн бүхэн өөрын социалис уялгатай.

КПСС-эй Улаан-Үдын райкомой бюрогой заседани «Маяк» колхозой партийна организациин хүдэлмэри тухай» асуудал зүбшэн хэлсэхэдээ имэ сэрнэлтэ үгэһэн байна.

Гэхэ зуура ажахын зарим коллективүүдэй үрэ дүн һаһанда хүрэмөөр бэшэ гэжэ элирхэйлэгдээ. Тинхэдэ партийна организаци түрүү дүй дүршэл нэбтэрүүлхэ асуудалда анхаралаа халирхайгаар хандуулна, хиналта һулашаг.

АХА НҮХЭДЭЙ УРЯАГААР

Мухар-Шэбэрэй аймагай комсомольско организацинууд залуушуулай ажабайдалда, ажал хэрэгтэ һайнаар нүлөөлдэг болоо. Колхоз, совхозуудта комсомол-залуушуулай долоон коллектив хүдэлжэ байдаг. Басагад олоороо һаалишад болоно. Тингэжэ мүнөө аймагай һаалишадай дунда 102 комсомолшууд хүдэлнэ. 225 комсомолшууд механизаторнуудай, ВЛКСМ-эй 84 гэшүүд хонишодой мэргэжэл шудаланхай. Үнөө тинхэдэ 90 комсомолшууд хурьгашадаар ажаллана.

Гэбэшье аймагай зарим ажахынуудай комсомолой эхин организацинуудай хүдэлмэри ехэ дутагдалтай. Колхоз, совхозуудай гол һалбаринуудта ажаллажа байһан залуушуул комсомолдо үсөөгөөр абтана. Тиимэһээ комсомолой нүлөөлхы үүргэнь һуладана. Илангаяа «Заганский» «Искра» колхозуудай, «Одон», «Забайкалец» совхозуудай комсомольско организацинууд залуушуулай дунда эмхидхэлэй, ойлгууламжын ямаршье хүдэлмэри ябуулнагүй.

Комсомолой эхин организацинуудые хүтэлбэрилхэ талаар ВЛКСМ-эй райкомой ябуулдаг хүдэлмэри тухай асуудал зүбшэһэн КПСС-эй райкомой бюрогой заседани саашадаа энэ хэрэг һайжаруулха хэмжээ хараалһан тогтоол абаа.

ХИНАЛТА ДОРО

КПСС-эй обкомой бюро дээрэ нёдондо партиин зэргые бэхижүүлхэ талаар ябуулдаг хүдэлмэри тушаагаа КПСС-эй Загарайн райком тоосоһон байна.

Удаань энэ асуудал партиин райкомой пленум хаража үзөө. Обкомой бюрогой, мүн райкомой пленумэй абаһан тогтоолнуудай хэр зэргэ дүүргэлтэ боложо байһые КПСС-эй Загарайн райком ходо шалгажа байдаг. Һая Хандагатайн леспромхозой партком райкомой бюро дээрэ тоособо. Партиин зэргые бэхижүүлхэ, залуу коммунистнуудые хүмүүжүүлхэ хэрэгтэ тус партком анхаралаа һулаар табидаг байһаниинь эндэ элирээ. Зарим коммунистнууд түрүү ябаха үүргэеэ муугаар бэелүүлнэ, партийна даабаригүй байха юм.

Парти доторой энэ шухала хүдэлмэри эрид һайжаруулха эрилтэ парткомдо табигдаа.

В. СТЕПАНОВ.

СССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Указ

СТУДЕНТНҮҮДЫЕ — СТУДЕНТНҮҮДЭЙ ОТРЯДУУДТА ЭДЭБХИТЭЙГЭЭР ХАБААДАГШАДЫЕ СССР-эй ОРДЕН, МЕДАЛЬНУУДААР ШАГНАХА ТУХАЙ

Юһэдэхи түсэбтэ табан жэлэй шиидхэхы, гурбадахи жэлэй арадай ажахын түсэб бэелүүлгэдэ эдэбхитэйгээр хабаадалсаһанайнь, һайнаар һураһанайнь, ниитын ажал хэһэнэйнь түлөө шагнаха:

БУРЯАДАЙ АССР-һээ

«АЖАЛАЙ ГАБЬЯАГАЙ ТҮЛӨӨ» ГЭҺЭН МЕДАЛЯАР

Улаханов Пётр Андреевичые — Зүүн Сибириин технологическа институдай студент.

Цоктоева Галина Нимаевнае — Буряадай Доржи Банзаровай нэрэмжэтэ гүрэнэй багшанарай институдай студентка.

«АЖАЛДАА ШАЛГАРҺАНАЙ ТҮЛӨӨ» ГЭҺЭН МЕДАЛЯАР

Рэшкин Владимир Петровичые — Улаан-Үдын индустриально-педагогическа техникумэй һурагша.

СССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Түрүүлэгшэ Н. ПОДГОРНЫЙ.

СССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Секретарь М. ГЕОРГАДЗЕ.

Москва, Кремль.
1974 оной апрелиин 9.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: аймагай хонишодой суглаан дээрэ П. Д. Дарижапов үгэ хэлэжэ байна. Д. САМБУЕВАЙ фото.

СЕМИНАР БОЛОБО

Аймагай промышленна предприятинуудай, совхозууд болон эмхи зургаануудай партийна эхин организацинуудай секретарьнарай, пропагандистнарай нэгэ үдэрэй семинар Закаменск хотодо һаяхан боложо үнгэрбэ. Шэнэ газар элдүүрилэн ашаглажа эхилһээр 20 жэлэй ойдо зорюулагдажа, Алма-Атада болоһон баярай суглаан дээрэ КПСС-эй Центральна Комитедэй Генеральна секретарь Леонид Ильич Брежневэй хэлэһэн үгэ ба аймагай партийна организациин бэелүүлхэ зорилгонууд гэһэн асуудалаар КПСС-эй райкомой секретарь С. С. Бадмаев семинар дээрэ элидхэл хэһэн байна. «Коммунистнууд ба комсомолшуудай политическэ һуралсалай энэ жэлые эмхитэйгээр түгэсхэхэ тухай» — нимэ асуудалаар партиин райкомой политическэ гэгээрэлэй кабинедые даагша Г. Н. Попова семинарта хабаадагшадта хөөрэжэ үгэбэ.

Эндэхи Зэдын вольфрам-молибденэй комбинадай Юнхэрэй руднигта коммунистнуудай политическэ, мүн ажалшадай экономическа һуралсал һайнаар табигданхай. Тиимэһээ семинарта хабаадалсаһан пропагандистнар энэ предприятида ошожо, ажал хэрэгтэйнь танилсаба. Руднигай коллективэй ажал хэрэг, энэ жэлдэ бэелүүлхэ зорилгонууд тухай предприятиин начальник Н. А. Костылев, эндэ политическэ ба экономическа һуралсалай яажа эмхидхэгдэдэг байһан тушаа пропагандист С. В. Вершинин семинарта хабаадагшадта хөөрэжэ үгэбэ.

Семинарай түгэсхэлдэ пропагандистнар ажал хүдэлмэриингөө дүй дүршэл тухай хөөрэлдөө. Тэндэ Закаменск хотын 3-дахи дунда һургуулиин пропагандист К. С. Вязникова, Енгорбойн совхозой 2-дохи отделениһээ — Б. Б. Бадмаев, болон бусад дүй дүршэл тухайгаа хөөрэһэн байна.

Ф. ДУДАРЕЕВ.

ХОНИШОД ДҮРШЭЛӨӨ АНДАЛДАБА

ЗАГАҺАТЫН совхоз нарин нооһото хони үсхэбэрилгээр мэргэжэһэн ажахы юм. Эндэ хонидой үүлтэр һайжаруулха, ашаг шэмыень дээшэлүүлхэ талаар ехэ хүдэлмэри хэгдэнэ. Дүршэлтэй бэрхэ, ажалдаа гүйсэд мэргэжэһэн хонишодшье эндэ олон. РСФСР-эй габьяата зоотехник П. Дарижапов, хонишон Л. Дамшаева болон бусадай нэрэ гансашье аймаг соогоо бэшэ, мүн республика дотороо сууда гаранхай.

Энэ жэлэйшье үбэлжэлгые тус совхозой хонишод ажалай шэнэ амжалтаар тэмдэглээ. Ажахыда дунда зэргээр зуун хонин бүриһөө 95 хурьган абтаад, тэнжээгдэжэ байна. Тиихэдэ хонишодой 6 бригадада зуун хонин бүриһөө 100—100 гаран хурьгад абтанхай.

Һаяхан «Хэжэнгын гол» газетын редакциин үүсхэлээр энэ совхоздо аймагай бүхы ажахынуудай түрүү хонишод, мэргэжэлтэд болон хүтэлбэрилэгшэдэй уулзалга болобо. Эндэ сугларһан хонишод өөр өөрынгөө туйлалта, амжалтануудые, али олон алдуу дутагдалнуудаашье дурдан, ажал хэрэг тухайгаа үнэн сэдьхэлһээ хөөрэлдэжэ, баян дүй дүршэлөө андалдаа.

Нютагайнгаа хонидой үүлтэр һайжаруулха хүдэлмэри Загаһатада бүри гуша гаран онуудһаа эхилһэн түүхэтэй. Тэдэ жэлнүүдһээ мүнөө үе хүрэтэр дүшөөд жэлэй турша эндэхи хонишодой анхарал оролдолгоор, эдэбхитэй ажалаар нютагтаа таараха, нарин нооһо ехээр үгэдэг хонидой үүлтэр бии болгоһон байна. Энэ хүдэлмэриин түүхые үдхалан, тэрэнэй гурим ба эмхидхэл тухай, ажалдань ушардаг али олон бэрхэшээлнүүд тухай совхозой хонин ажалай ветеран, РСФСР-эй габьяата зоотехник, Ленинэй орденой кавалер **Пунцык Дарижаповнч Дарижапов** сугларһан нүхэдтэ хөөрэжэ үгөө.

Зоотехник Дарижаповай ударидалгаар, хонишодой оролдолгоор бии болгогдоһон Забайкалиин буряад үүлтэрэй нарин нооһото хонид гансашье энэ совхоздо бэшэ, мүн аймагай бүхы ажахынуудта тараагдаһан байха юм. Теэд энэ үүлтэртэ хонид ажахы бүхэндэ адли һайнаар харууһалагданагүй. Жэшээлэн хэлэбэл, Худанай совхозой абаһан имэ үүлтэртэ хонид оролдосотой һайнаар үсхэбэрилэгдэжэ, совхозой хонин һүрэгые хубилгажа, һайжаруулжа байнхай. Харин тиихэдэ «Первомайский» совхозой хонишод, зооветеринарна мэргэжэлтэд энэ үүлтэртэ хонидто юундэшьеб хайхарамжагүйгөөр хандажа, харууһыень муудуулһанай гэмээр биратай үрэ абажа шадаагүй. Энээн тухай нүхэр Дарижапов нүхэдэйнгөө нюурта гомдолоо хэлэһэн, шүүмжэлэл хэһэн байна.

Хонидойнгоо үүлтэр һайжаруулжа; шэнэ түхэлэй үүлтэртэ хонидые бии болгохо хүдэлмэриин эхи таталсаһан үнинэй, дүршэл ехэтэй хонишон **Лума Цыреновна Дамшаева** өөрынгөө хэдэг ажал тухай мүн лэ хөөрөө. Лума Цыреновна мүнөө жэл зуун эхэ хонин бүриһөө 106 хурьга абаад байна. Хонидыньшье тобир тарганаар ондо ороо. Тиимэһээ эхирнүүдынь нёдондонойхиһоо олон (нёдондо 40 хонин эхирлэһэн һаа, мүнөө жэл 55 хонин эхир хурьгадые гаргаа). Эхир гараһан хурьгадтаа энэ хонишон онсо анхарал табина. Тэдэнэй эмэ хурьгадайнь танюуһатай байхын тула бусадһаань ондоо, хүхэ биирхэ шэхэндэнь үлгэнэ. Эдэнь хожомоо эхирлэдэг хонид болохо юм ха.

Гадна хонидые харууһалха, эдеэлүүлхэ гурим тухайгаа Лума Дамшаева тобшо тэдыгээр тогтон хөөрөө.

Удаань совхозой директор **М. Г. Санжимитыпов** үгэ абажа, хонишодой ажалай эмхидхэл тухай, тэдэнэрэй хоорондо социалис мүрысөөнэй яагаад эмхидхэгдэдэг тухай хөөрөө. Дүршэлтэй бэрхэ хонишод ажахымнай ехэ хүсэн болоно гээшэ гээд, тэрэ онсолон тэмдэглээ. Тиимэһээ хонишодой мэргэжэл дээшэлүүлхэ, залуушуулые энэ хэрэгтэ хабаадуулха асуудалда совхозой дирекци, партком гол анхаралаа хандуулна. Ажахын отарануудай бүхы ахалагша хонишод парткомой тусхай бүридхэлдэ абтадаг. Дүршэлтэй хонишодто туһалхаар залуушуул үгтэдэг. Жэшээлэн хэлэбэл, Лума Цыреновна Дамшаевагай отарада 2-дохи, 3-дахи хонишоноор хоёр басагадынь хүдэлнэ. Тиихэдэ ахалагша хонишон Хамид Шамсутдинов нёдондо арбадахи класс дүүргэһэн Петя хүбүүгээ мүн лэ хажуудаа хонишоноор абанхай. Нигэжэ эхэ эсэгэнэрэйнгээ баян дүй дүршэлые үхибүүдынь халан абажа, наһан соогоо хэжэ ябаһан ажал хэрэгыень үргэлжэлүүлхэеэ байһандань баясамаар.

Совхозой хонидой байра мүнөө яһала һайн боложо байнхай. Һүүлэй гурбахан жэлдэ ажахын бүхы хонидой байрын 70—80 процентнь һэльбэгдэн заһагдаһан гү, али шэнээр баригдаһан байна. Энэ талаар Хүртэйн леспромхозой коллектив ехэ туһа хүргэдэг. Жэл бүри леспромхозой туһаламжаар совхоздо хонидой нэгэ байра бодхоогдоно.

Хонишодой дунда мүрысөө эмхидхэлгые эндэ тэмдэглэхэ шухала. Жэшээ болгон, үнгэрэгшэ үбэлжэлгын бэлэдхэлэй үеые хаража үзөе. Ноябриин хахад үеэр ажахы дотор үбэлжэлгэдэ бэлэдхэхэ талаар конкурс соносхогдоһон байна. Энэ конкурсын дүн январиин эхеэр согсологдоо. Тиихэдээ отара бүхэнэй ахалагша хонишод, совхозой хүтэлбэрилэгшэд сугларжа, булта хонишодой бригаданууды эрьежэ шалгаһан байха юм. Удаань энэ харалгаараа хөөрэлдөө хэжэ, хэнэй отара һайнаар бэлэдээб, хэнэй дүршэл халан абалтайб, хэнэй отарада үшөө юун дутуу байнаб гэжэ элирүүлэгдэбэ. Тиигээд гүйсэд һайн бэлэдхэлгүй отарануудай коллективүүдтэ бүхы дутагдалнуудаа январиин 15 болотор усадхаха гэһэн эрилтэ табигдаа һэн. Эндэ түрүү һуури эзэлһэн ахалагша хонишон Соголовагай отарада телевизор шан үгтөө һэн.

«50 лет Октября» совхозой хонишон, КПСС-эй обкомой гэшүүн **Цыпилма Булатовна Цыденова** эндэ үгэ хэлэхэдээ, Загаһатын хонишодой дүршэлые һайшааһанаа мэдүүлээ. «Илангаяа залуушуулые хонишоной мэргэжэлдэ һургаха гээшэ ехэ һайшаалтай байна» гээд тэрэ тэмдэглэбэ.

Саашань Цыпилма Булатовна өөрынгөө дүршэл тухай, ажалдань ушардаг бэрхэшээлнүүд тухай нүхэдтөө хөөрэбэ.

Цыпилма Булатовнагай отарын 498 хонид мүнөө 17 хоног соо хурьгалжа дүүрэнтэнд байна. Энэ отарынхид хурьгадаа майн һүүл багта эхэһээнь таһалаад, үбһэ хүряалгын эхилтэр өөһэдөө харууһалдаг заншалтай. Өөрынгөө отарын үбһэ тэжээлые хонишод өөһэдөө бэлдэнэ. Тиихэдээ хонишод үбһэнэйнгөө шанарайшье түлөө оролдохо байна бшуу.

— Гэхэтэй хамта ажахыда хонишод дуталдажа, совхозой мэргэжэлтэд түргэ түргэн һэлгэлдэжэ, энээнһээ боложо ажалшье хойшо татагдана. Малай байра, һайжаруулагдаһан бэлшээри бариха хэрэгтэшье анхарал хандуулхаар болоо, — гээд, энэ хонишон тэмдэглээ.

Гадна, энэ ажахыда хонид наһаараа, үүлтэрээрээ илгагдадаггүй шахуу. Малай үүлтэр һайжаруулха аймагай племпредприяти энэ талаар туһалха бэзэ гэжэ хонишод найдана.

«Табяад онуудта аймагай ажахынуудта олонхи хонидынь нютагай үүлтэрэй, эреэ маряан байгша һэн. Үүлтэр һайжаруулха хүдэлмэриин саг үргэлжэ ябуулагдаһанай ашаар мүнөө имэ эреэ маряан хонид үсөөржэ, гол түлэб нарин нооһото, дун сагаан хонид үсхэбэрилэгдэдэг болоо. Гэбэшье хонидые наһаарнь, үүлтэрээрнь илгажа, отарануудые бүридхэхэ хүдэлмэри гүйсэд һайнаар ябуулагданагүй. Илангаяа Чисааныи совхоздо имэ хүдэлмэри ябуулбал, яһала амжалта туйлахаар. Хонидынь эндэ яһала һайн», — гээд Хэжэнгын совхозой зоотехник **М. П. Маханчеева** тэмдэглэбэ.

Мүн эндэ бусадшье ажахынуудай олон хонишод, хүтэлбэрилэгшэд, мэргэжэлтэд аймагайнгаа хонин ажалые хүгжөөхэ асуудалаар дэлгэрэнгы үгэ хэлэжэ, һонирхолтой дурадхалнуудые оруулаа.

Суглаанда хабаадагшад аймагайнгаа бүхы хонишодто хандаһан Хандалга-бэшэг баталан абаа.

Д. ДАШИЕВ,
манай корр.

Мүрысөөндэ хабаадагшын үгэ

ҮГЭДӨӨ ХҮРЭДЭГ ЗАНШАЛТАЙБДИ

Минии даадаг бага комплексно бригадын коллективтэ «Баргажанай аймагай эрхим бригада» гэһэн нэрэ соло һаяшаг олгогдобо.

Бидэнэр юһэдэхи табан жэлэй гурбадахи, шиидхэхы жэлдэ 24 мянган кубометр модо бэлэдхэхээр уялга абаһан байгаабди. Хэлэһэндээ хүрэхын тула хүдэлмэришэн бүхэмнай ехэ эдэбхи гаргажа, эршэмтэй шангаар хүдэлһэн юм. Абаһан уялгаяа амжалтатайгаар бэелүүлээбди. Манай бригадын коллектив үнгэрһэн жэл соо туйлаһан амжалтаяа дүрбэдэхи, тодорхойлхы жэлдэ улам арьбадхажа, бага гаргашатайгаар ехэ модо бэлэдхэхэ гэһэн зорилго урдаа табяад, үдэр бүри улам габшагайгаар хүдэлнэ.

Бии байгаа арга боломжонуудаа хүсэдөөр хэрэглэхэ, тракторнуудай бүтээсые дээшэлүүлхэ гэһэн эрилтэ мүнөө хүдэлмэришэн бүхэнэй урда табигдана гээшэ. Имэ эрилтэ табигдахашье бологдоно. Юуб гэхэдэ, бидэнэр энэ жэлдэ 28 мянган кубометр модо бэлэдхэжэ, 1500 килограмм шэнгэн түлишэ, 18 метр булад аргамжа арьбалхаар уялга абаһан байнабди. Энэ хараа түсэбөө бэелүүлхын тула шэнэ онол арга хэрэглэхэ ушартай бологдоо һэн. Бидэнэр дүрбэдэхи, тодорхойлхы жэлэй түрүүшын үдэрһөө 1,5 халаанда ажаллажа эхилээбди. Түрүүшээр бидэнэр сүүдхэ соо 105—110 кубометр модо бэлэдхэдэг һэмди. Энэ дүн хараад үзэхэдөө, ажалай шэнэ гурим манай эндэ таарамжатай гэжэ ойлгоо һэмди. Бригадымнай коллектив байгша оной январь һара соо 2670 кубометр модо бэлэдхээ һаа, февраль соо 2700 кубометртэ хүргэһэн байна.

Манай бригадатай мүрысэдэг В. В. Тарантинай бригадын хүдэлмэришэд ажалаа мүн лэ 1,5 халаанда эмхидхэнэ. Эдэнэр һарадаа 2400—2500 кубометр модо бэлэдхэжэ, муу бэшэ амжалта туйлана. Ажалай шэнэ гуримда оролго бэлэн бэшэ юм. Долоон хүниие бригададаа абаад үглөөнэй найманһаа үдэшын долоон саг болотор хүдэлөө һаа, ехэ модо бэлэдхэхэ аргатай гэжэ һанадаг хүдэлмэришэд олон агша. Тингэжэ манай леспромхозой Лебяжиин пунктын хүдэлмэришэдшье хэлсэдэг.

1,5 халаанда модо бэлэдхэхын тула бригадын гэшүүн бүхэн одоол дүршэл шадабаряа харуулха ёһотой болоно бшуу. Хүдэлмэришэн бүхэн трактор жолоодохо, модо отолхо, гэшүүһэ сэбэрлэхэ ажал тэгшэ һайнаар хэжэ шадаха зэргэтэй. Би үнгэрһэн жэл соо ото тракторта һуужа гараа һэм. Муу бэшээр хүдэлдэгшье байгааб. Модо таллуулан шэрэхэ халаан бүриин даабари үлүүлэн дүүргэдэг һэм. Шэнэ жэлэй эхинһээ Петр Демидович Бархатовые тракторто табиһан байнаб. Валерий Георгиевич Уваров хоёрдохи трактористаар хүдэлнэ.

Петр Демидович Бархатов модо отолхо даабаряа ходо дүүргэдэг. Мүнөө трактораа бүтээсэ ехэтэйгээр ашаглажа, модо таллуулан шэрэхэ даабаряа үдэрһөө үдэртэ үлүүлнэ. Валерий Уваров үшөөл залуу юм. Гэбэшье оньһон техникэ һайн мэдэдэг, дүршэлтэй хүдэлмэришэн юм.

Би өөрөө модо отолноб. Халаан соогоо 80—90 кубометр модо унагаажа, даабаряа 10—15 процентээр үлүүлэн дүүргэнэб. Яагаад имэ һайн үрэ дүн туйланаш, гэжэ зариман һонирходог. Эндэ тиимэ ехэ [...]са байхагүй. Би модо [...] ходоо гидроклин хэрэг[...] Отологдожо байһан мод[...] хихэ туһалагша минии [...]да ябадаггүй. Бэе бэе[...] леэлсэжэ байнгүй [...] отолхоёол харахаш. [...] леспромхозой модо от[...] шодой бултадаа гидро[...] хэрэглэдэг болоо [...] һайн бэлэй. Теэд зари[...] дэлмэришэднай үлүү [...] шэрэхээ залхууржа, [...] клин хэрэглэдэггүй [...] юм. Хүдэлмэришэн бү[...] мэргэжэл шадабарии[...] шэлүүлхэ ехэ шухал[...] тоолоноб. Хоёр-гурба[...] гэжэл шудалангүйгөө[...] хүдэлхэ гээшэ дэмы [...] һанагдана.

Һаяшаг П. Д. Ба[...] үбшэлжэ, бүхэли [...] соо ажалдаа гарабагү[...] хүнэй ажалдаа гара[...] шэ бригадаһаа хүнии[...] ушартай бологдоо. Те[...]дэ бэшэ бригадаһаа [...] абаагүйбди. Тиигэ[...] өөрөө трактортаа [...] модо таллуулан шэрэ[...] Модо бэлэдхэхэ хала[...]риин даабари дүүр[...] байгаа. Имэ ушарну[...] гэтэ бэшэ дайралдад[...] гадынгаа хэн нэгэнэй [...]ристын мэргэжэл [...] гүй байһан һаа. [...] бүхэли халаан соо [...] һуухадаа болохо һэм[...]

Һүүлэй сагта манай [...] промхозой дирекци, [...]на болон профсоюз[...] низацинууд хүдэлмэр[...] мэргэжэл шадабари[...] шэлүүлхэ хэрэгтэ ехэ [...]рал табина. Леспро[...] дэргэдэ жолоошоной, [...] тористын, модо ото[...]дой курсанууд нэг[...] Хүдэлмэришэн бүхэн[...] гэжэл шадабаряа [...] лүүлхэ арга болом[...] болонхой. Дүршэл ша[...]ритай хүдэлмэришэд [...] онол арга хэрэглээд, [...] үүсхэлтэйгээр хүдэлб[...]дэр бүтээсэ туйлаж[...]хал байдаг.

1,5 халаанай гу[...] модо бэлэдхэхэеэ [...]дэггүй хүдэлмэриш[...] тэлбэрилэгшэд манай [...]да үшөөл олон байна [...] Жэшээнь хэлэбэл, [...] Лебяжиин пунктда [...] комплексно 10 бриг[...]дэлнэ. Тэдэнэй хо[...] лэ шэнэ гуримаар хү[...] байна бшуу. Бүхы бри[...]нуудые 1,5 халаанда [...]гэдэг болгохо гэһэн [...]гаа үдэр бүри [...] Теэд мүртэй хубил[...] юумэн үгы даа.

Шэнэ юумэнһээ [...] ингэжэ айна гэжэ һа[...]на. Бидэнэр сүүдхэдэ [...] туртораар 115—120 [...]метр модо таллуулан [...]дэг болообди. Хүн [...] урданайхиһаа 4 ку[...]рээр ехэ модон бэлэд[...]нэ.

Манай Лебяжиин [...]тын модошод дүрб[...] тодорхойлхы жэлдэ [...] мянган кубометр мо[...]лэдхэхэ даабаритай. [...]нэйнгээ 52 мянган ку[...]рыень нэгэдэхи кварт[...] гүрэндэ тушаагаабди.

Бүхы бригадануу[...]да социалис мүрысөө[...] хидхэгдэнхэй. Үдэр [...] дүн согсологдожо, [...] ямараар хүдэлжэ [...] тушаа сахилгаан хү[...]нууд дээрэ бэшэгдэ[...]рын дүнгөөр эрхим[...] мүнгэн шан барюу[...] тэдэнэй нэрэ хүндэ[...] туг үргэгдэдэг бол[...] Январь, февраль һа[...]дай дүнгөөр манай [...]дын нэрэ хүндэдэ Ул[...] үргэгдөө һэн.

В. ТОРМО[...]
Баргажанай леспро[...] бага комп[...] бригадын бри[...]

Үнгэрэгшэ жэлдэ малшадай дунда дэлгэрһэн бүхэсоюзна социалис мүрысөөндэ оролсоходоо Ивалгын ОПХ-гай түрүү хонишодой нэгэн Дугар Бальчинович Галсанов зуун эхэ хонин бүриһөө 100 хурьга абаха тухайгаа мэдүүлһэн юм. Ажалша бэрхэ энэ коллектив зуун эхэ хонин бүриһөө 108 хурьга түлжүүлжэ, ажахы соогоо түрүүлһэн байна.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: хонишон Д. Б. Галсановые харанат.

З. ВЕСНИНАГАЙ фото.

ЗОРИГТОЙ МАЛШАН

очерк

Хүн гээд лэ, малшанаар хүдэлдэг бэшэ, зариман дүй дадалгүй байдаг, нүгөөдүүлынь январиин һаари хүйтэнһөө далтирдаг, зунай бүгшэм халууһаа зүрхэсэдэг. «Үхэрэй хойноһоо зүдэрэнхаар гэр тойрон юу хээ хээд, үдэрөө үнгэргөө һаам намда хүрөө», — гээдшье бэеэ тойруулдагууд эндэ тэндэ дайралдадаг ааб даа.

Дулма Дашиевна — тэдэнэй нэгэн бэшэ. «Ой соогуур ан арьяатан харагдаба. һү-ү, һай» гээд үхэр малаа һэегүй хаяжархёод, гэр тээшээ гэдэргээ харангүй ухаа мэдээ табиса хатаруулжархидаг хүниинь бэшэ. Зүүн-Аса, Зүүн-Хунды, Таряата, Бүтүү гэхэ мэтэ ойн сооргүйнууд, талнахануудтүрүү үхэршэнэй һанаха һарбайха бэлшээринь гээшэ. «Дулаанай сагта энээн руу үхэр малаа адуулаагүй һаа, Дулмашье һанаагаа амарха үгы даа» — гэжэ нютаг зониинь хэлсэхэ байгаа һэн. Теэдшье Дулма Дашиевнатай өөртэйнь уулзахадамнай:

— Юу хэлээбтэ, ойн бэлшээри гээшэмнай юунһээш үлүү гэхээр. Тэндэтнай мал хүжарлажа эдеэлдэг, мяхажаха, таргалхашье абаашатай түргэн, — гэжэ урма зоригтойгоор батадхан хэлэһэн юм. — Зүгөөр бэлшээринэ зүбөөр гэхэ гү даа, юрэдөө ээлжэлүүлжэ байгаад зохидоор хэрэглэхэдэ дээрэ гэжэ һанагдагша.

— Ой соо эхэнэр хүндэ айдаһаа хүрэхөөр бэшэ гү? «Топтыгин генерал...»?

— Анжа ябаха болоо һаа, юу туйлахабши. Холо харайхагүйш. Хэдэн жэлэй урда тээ эндэ тиимэ аюултай ушар болоһон юм. Ходо тиимэ юумэн болодоггүй аабза? Юрэдөө айха бэшэ, оролдохол хэрэгтэй.

Зүб даа, оролдохол хэрэгтэй. Дулма Дарижапова ажалдаа үнэхөөрөө оролдожо шададаг хүн. Зорилгодоо, хэлэһэндээ эрхэ бэшэ хүрэдэг коммунистка. Тиимэл хадаа бэрхэшээлһээ тунхаридаггүй, имагтал урагшаа һанаатай малшан. Эндэ хэлэгдээшые гэршэлхэ баримтанууд тэрэнэй ажабайдалда олон бии байха. Нэгэдэхи табан жэлэй гурбадахи шиидхэхы жэлдэ малай үбэлжэлгые эмхитэй һайнаар үнгэргэхын, ашаг шэмыень дээшэлүүлхын түлөө дэлгэрһэн бүхэсоюзна социалис мүрысөөндэ оролсоод, Дулма Дарижапова гансаһье Хүрбынгөө совхоздо бэшэ, мүн Хориингоо аймаг соо түрүү зэргэдэ гараа бэлэй. Тэрэ үбэлжэлгын хэсүү, гайтайхан үедэ харууһалжа байһан буруунуудаа гарзалуулангүй, шэгнүүрыень сүүдхэһээ сүүдхэдэ нэмээжэ шадаа һэн. Зүлгэ ногоон дээрэ гараһанһаа хойшо тэдэнэй тус бүриинь шэгнүүр сүүдхэдөө килограммаар, килограмм хоёр зуун граммаар нэмэжэ байһан юм.

Имэ габшагай ажалайнгаа түлөө, эрхим амжалтануудые туйлаһанайнгаа түлөө Дулма Дашиевна Дарижапова нёдондо Ажалай Улаан Тугай орденоор шагнагдаа һэн. Засаг түрын үндэр хайра, энэ наһанайнь омог баяр. Суута малшан бүри урмашажа, эдэ үдэрнүүдтэ ажалайнгаа эршэ бишыхашье һуладханагүй. Бүри ехэ илалта — тэрэнэй һанаан сэдьхэлдэ. Сэдьхэһэнээ, зориһоноо хүсэлдүүлхэл байха. Яахадааб гэбэлтнай, 1974 ондо газар таряалангай, мал ажалай продуктнуудые ехээр абахын, бэлэдхэхын түлөө дэлгэрһэн бүхэсоюзна социалис мүрысөөндэ хам оролсонхой бшуу. Бэелүүлхэ уялгань: үбэлжэлгын үедэ үүлтэртэ 46 хашарагуулаа нэгэшье толгойн гарзагүйгөөр харууһалха: бултыень тобир тарганаар ногоон дээрэ гаргаха: тиигээд хүшэ шадалтай, түл түрэсэтэй шэнэ гунжадые ерэхэ намартаа совхозойнгоо һаалишадта тушааха гэхэ мэтэ. Хэлэхэдэ бэлэншье һаа, эдэ бүгэдын хойнонь гараха тиимэшье бэлэн, һанаанай бэшэ.

...Малшанай «Үзэглэл» Дулма Дашиевна анха түрүүн хорёод жэлэй саада тээ шудалжа эхилһэн намтартай. Дунда һургуули дүүргэһэн, Москвагай техникум, курсануудта һураһаншье һаань, энээхэн «Үзэглэл» түрүүшээр нилээд «хатуухан яһан» байһан юм. Тиимэһээ абаһаар лэ, үхэр мал харууһалһан түрүүшын үдэрһөө эхилээд, амжалта илалтануудай дээрэ дээрэнээ «эбхэржэ» захалаагүйнь, тэрэнэй хүндэлэлдэ алдар суугай хүгжэмэй зэдэлээгүйнь мэдээжэ ааб даа. Харин унтаха нойроо мартажархёод гү, али ойро зуурхана зали абаад ажаллаха, аяга сайгаа ябууд дундаа һороод гараха ушар түрүүшээр яһалашье үзэгдэһэн байха. Таагдаагүй «таабаринууд», малай танигдаагүй үбшэнүүд, ойлгогдосогүй рацион гэхэ мэтэ баһал үсөөн бэшэ дайралдадаг һэн. Нихэдэнь хайшан гэхэ хүн гээшэбиб?», «ажабайдалайнгаа саашанхи зам алдаха, хуби заяагаа зүбөөр тодорхойлжо шадангүй төөрихэ гээшэ эндэһээл эхитэй юм гү? гэһэн бодол залуу Дулмын толгойдо «байрлаадшье» абаһан байжа магад. Тиибэшье зон нүхэдэй зүбшэл туһаламжа, үе наһаараа малшан ябаһан абгайнь захяа заабари, өөрынь хүсэл эрмэлзэл ажалайнь замай энэ бэлшэр дээрэ саашанхи зүб мүрынь заажа үгэһэн байгаа ёһотой. Сагай ошехо тү[...] малшанай «университет» [...] босоржо, ажалай оншо тод[...]рижажа захалһан юм. Тии[...] рүүшын орёо шанга, тон [...]гатай шалгалта баригдаһан [...] Энэл үедэ бэрхэшээлһээ [...] һаа, мүхөөгөө үгтөө һаа гү, [...]риггүйдөө һаа, хайшан гэд[...]мар бэрхэ малшан болохо[...] Алдар сууда гараһан мүнөө[...]рэ зэргэ долоон дабаанай [...] һандал үзэгдэхэ һэн бэд [...] тиихэдэ ажалдаа халирхай[...]ша хэрэгээр хандадаг, ураг[...] хэмжэгүй байбалнь, ажах[...] бэрилэгшэд гушаад наһат[...]тэ энэ харюусалгатай ту[...] найдаха байгаа хаб? Теэд м[...] зориг, коммунистын һэшх[...] хеэ абаа бшуу.

Имэ арюун сэхэ шэнж[...]тай, коммунистын хүсэ[...]һэн тула Дулма Даши[...] болоходо эрхим малша[...] алхамаа жэгдэхэн жаг[...]бан жэлэй тодорхойлхы, [...] жэлдэ тэрэ баатаршалгы[...] хам хэхээр шууд зориг[...]

С. БАЛЬЖИН[...]

СЭНХИРХЭН ЯРУУНЫН УУЖАМХАНДА...

Буряадай литература, искусствын үдэрнүүдые хүдөө нютагуудта үнгэргэдэг заншал үнинэй бии боложо, улад зондо hайшаагдадаг. Тиимэ hайндэрнүүд КПСС-эй Буряадай обкомой дэмжэлгээр республикын Культурын министерствын, зохёохы ажалтанай хабаадалгатайгаар зарлагдадаг гээшэ.

Апрелиин 3-hаа 8 болотор литература, искусствын үдэрнүүд Яруунын аймагта болоо. Мүнөөдэр тус хуудаhандамнай тэрэ үдэрнүүдэй ямараар үнгэрhэн тухай уншагты.

Гадна литература, искусствын hайндэртэ эдэбхитэйгээр хабаадаhан, Яруунын аймагай Үльдэргэ нютагта ажаhуудаг Социалис Ажалай Герой, поэт Ц. Н. Номтоевой шэнэ шүлэг толилбобди. Энэ шүлэгөө уулзалганууд дээрэ поэт уншажа, олоной hайшаалда хүртөө hэн.

ХЭДЭН ХОНОГТО Яруунын дардам харгыгаар табилуулжа, уужам сэдьхэлтэй хүн зонтойнь уулзаад ерэхэдээ, бидэ олон юумэ хараабди, ухаан бодолоо hонирхуулаабди.

Би республика доторнай болоhон олон декадада ябаадааб. Зүгөөр Ярyунада үнгэрhэн декада булэнhаань илгаатай байгаа гэжэ тэмдэглэхэ дуран хүрэнэ. Юундэб гэхэдэ, аймагай ударидагшад, литература, искусствын hайндэрые эрхилэгшэд бидэнние тон hайнаар угтаа. Хагсуу хабарай сагта уран зохёолшодые, искусствын түлөөлэгшэдые хүлеэжэ абаха гээшэ бэлэн хэрэг бэшэ.

Хоёрдохёор, аймагай хүн зон уран бэлигтэнние тон hайнаар угтаhан байна. Энээние юунтэй сасуулхаар бэ гэхэдэ, эхэнь түрэhэн хүбүүд, басагадаа ямараар энхэрэн угтадаг бэ, тон тиимэ байгаа. Хаанашье ябахадамнай, hайндэрэй нээгдэhэн үдэрөөшын ээлжээнhээ эхилээд, «Коммунизм» колхоздо болоhон түгэсхэлэй hайндэр хүрэтэр, бидэ — уран зохёолшод үдэр соо 3—4 дахин уулзалга хэжэ, уншагшадайнгаа зүгhөө тон халуунаар угтуулжа ябаабди. Энэ халаа бидэндэ үгтэhэн ехэ сэгнэлтэ гээшэ ааб даа. Жэшээнь, «Юбилейный» гэжэ совхозой түб hууринда бидэ хоёр удаа уулзалга хээбди. Тэрэ уулзалганууд hонёор үнгэрөө. Үдэшын уулзалгын урда тээ номой наймаан ерэжэ, худалдан абагшад бидэнhээ автограф абаха хүсэлэнтэй байгаа. Тиигэжэ бидэ бүхэли 2 час соо номууд дээрэ гараа табижа, уулзалгаяа долоон сагта эхилхэ зон аад, аяар юhэн сагта эхилхэ баатай болообди. Нэгэ ород хүбүүн долоон ном абаад, долоон ондоо хүнэй автограф абаха гэжэ гүйжэ ябаа hэн. Столhоо набтархан үхибүүдэй номыеш худалдажа абаад, гар табюулха гэдэнь, сэдьхэлэйнгээ үгэ бэшэнгүй байлтай аал? Буряад хэлэн дээрэ хэблэгдэhэн номуудые ород үхибүүд худалдажа абаад, гар табюулха юм.

— Энэшни буряад хэлэн дээрэ ха юм. Уншажа шадахагүй бэшэ аалши? — гэхэдэш:

— Үгы, хамаагүй. Танилнуудаай уншажа үгэхэ ааб даа, — гэхэ юм. Ород, буряад арадуудай анханhаа хойшо хаяа хадхан hууhан хани барисаанай, хүгжэлтын жэшээ энэ ха юм гэжэ hанахаар байна.

АПРЕЛИИН 7-до, амаралтын үдэр Үльдэргэ нютагта «Коммунизм» колхозой гэшүүдтэй, тэндэхи интеллигенциятэй уулзаабди. Энэ уулзалгамнай түгэсхэлэй hайндэр болоо. Гэбэшье үглөөдэрынь hургуулиин багшанарай дурадхалаар hурагшадтай

СЭНТЭЙ hАЙХАН ҮГЭМНАЙ—ТАНДАА!

уулзалга хээбди. Энэ уулзалгамнай ехэ дэмбэрэлтэй hайхан баяр болоо. Юуб гэхэдэ, үхибүүд бидэнэйнгээ шүлэг шагнаhан хойноо дуратай болоhон дуунуудаа дуулажа, бидэнние баясуулаа. Тэдэнэй дууе ударидадаг багша А. Ч. Цыденова гэгшэ ооршоонье hайхан хоолойтой. Юрэдөө, Үльдэргын дунда hургуулида бэрхэнүүд багшанар хүдэлнэ гэжэ абаhаар мэдэхээр. Юуб гэхэдэ, hургуулиин ута коридорые эзэлэн зогсоhон олон hурагшад тон ехэ томоотой, шууягүйгөөр байгаад, шүлэг уншахыемнай амаа ангайлдан шагнаа. Тиимэшье байгаагүйдөө арганьгүй. Социалис Ажалай Герой, манай мэдээжэ поэт Ц. Н. Номтоев тэрэ hургуулиие олон жэлдэ толгойлhон байна бшуу. Мүн РСФСР-эй hургуулиин габьяата багша Д. Д. Дондокова мүнөө тэндэ завучаар хүдэлнэ.

Үшөө юун тухай хэлэхэеэ hанаабши гэхэдэ, Үльдэргын hургуулида гургалдай шэнги hайхан хоолойтой үхибүүд олон байна. Жэшээнь, Д. Жимбуева гэжэ басаган «Сайн байнуу, Сочи!» болон бусад дуу уярма hайханаар дуулаа. Республикымнай Соёлой министерство иимэ бэлигтэй эдиршүүлдэ hаналаа хандуулха аабза гэжэ найдагдана.

Тиихэдэ бидэ арад зонойнгоо байдалые үнэн зүбөөр зураглан харуулха уялгатай зон гээшэ аабзабди. Яруунаар ябаhан уран зохёолшодой бригадада ехэ hайн хүнүүд оролсоо. Хүн бүхэн уншагшадаа, шагнагшадаа hонирхуулха, баясуулха юумэтэй ябаа. Ходол иимэ hайхан уулзалганууд боложо байг гэхэтэй хамта, иимэ hайхан шэрэ будагтай декаданууд үсөөн болодог hэн гэжэ дахин тэмдэглэхэ дуран хүрэнэ. Арадай уран зурааша Ц. С. Сампиловай дурасхаалта гэр-музей Нарhата hууринда нээгдэжэ, олоной hонирхол татажа, баранай баяр болоо.

Тиихэдээ Яруунын аймагта хоёр музей бии болобо гээшэ ааб даа. Нүгөөдэнь Хори буряадай түүхэ, мүн нютагайнгаа баялиг харуулhан арадай музей. Тэрэ музей Үльдэргэдэ үни нээгдээ hааб даа. Тэрэнние даажа байhан нүхэр, РСФСР-эй тусхайта пенсионер Ж. Д. Сампилов эрдэмэй, түүхын hууритайгаар олдоhон юумые эмхидхэн зохёожо, шэнжэлгын удхатайгаар зондо хөөрэжэ үгэдэг байна.

Уран зохёолшодой бригадын бүридэлдэ оролсоhон Г. Чимитов, Ц-Ж. Жимбиев, В. Петонов, В. Липатов шэнгеэр арадайнгаа ажабайдалтай танилсажа ябая гэжэ нүхэдөө уряалха байнаб.

Хабараа hайнаар угтажа, түл абалгаяа, тарилгаяа дүүргэжэ, жэлэйнгээ түсэб бэелүүлыт даа гэжэ сэлгеэ Яруунын ажалшадые үреэгээд, сэнхир нютаг тухайдатнай сэнтэйхэн hайхан үгэеэ зорюулхабди гэжэ найдуулнабди.

Ц-Д. ДОНДОКОВА,
Буряадай Уран зохёолшодой холбооной правлениин гэшүүн.

Нарhатын совхозой
Наридхын фермэдэ
Сэрэн-Дулма хээтэй
Сэдэнжапхантаяа
Сэбэрхэн басагадта
Сэдьхэлэйнгээ шүлэгые
Сээрлэнгүй бэлэглээ.
В. КОЛОСОВОЙ фото.

Цокто НОМТОЕВ

ШЭНЭ ШҮЛЭГҮҮДhЭЭ

БҮЛЫН hҮЛДЭ

Солбон Света хоёрни,
Согтой залитай үринэрни,
Баргажан, Хори
нютагуудаа,
Бархан, Шалсаана
хадануудаа
Халуун дураараа
холбоболта,
Хадаг пулаадаар
золгоболта,
Худа ураг болгоболта,
Хотон зоноо
баярлуулбалта.
Ураг эльгэн түрэлдөө
Урмашан баярлан
hуунальби.
Шэнэ бүлэ үринэртөө
Сэдьхэл дүүрэн ябанальби.
Таанарай түрэдэ
хэлэгдэhэн
Тэды hайхан үгэнүүдые,
Үбгэд хүгшэдэй
хайрлаhан
Үнэр удхатай
юрөөлнүүдые
Бүүхэн таанар мартагты,
Бүлын hүлдэ болгогты.
hайхан ороной
үргэмжөөр,
hанаhан соогоо
жаргахалта,
Үбгэд зоной юрөөлөөр
Үнэр ажалша hуухалта.
Эрхэтэнэйл арюун уялга
Эхэ орондоо дүүргэгты,
Энхэрэн бэеэ
хайрлалсажа,
Эбтэй хүлеэсэтэй
hуугты!

УУЛЗАЛГАНУУДАЙ ҮЕДЭ ХЭЛЭГДЭhЭН ҮГЭНҮҮДhЭЭ

СССР-эй арадай артист Л. Л. ЛИНХОВОИН:

— Хүндэтэ нүхэд! Яруунынхид! Би таанартай уулзахаяа ерээд байхадаа, үнэн зүрхэнhөө баярлажа байнаб. Яруунада малшад, таряашад, загаhашад, ангуушад, геологууд, олон тоото интеллигентнэр ажаhуудаг, ажалладаг байна. Яруунын ажалшад амжалтатай hайнаар хүдэлдэг, шанда, шагналда хүртэдэг байна. Тиимэhээ имагтал Буряадайнгаа республика дотор бэшэ, харин бүхы орон соогоо суурхаха болтогойт гэжэ үреэхэ байнаб.

СССР-эй арадай артистка, РСФСР-эй гүрэнэй шангай лауреат Л. П. САХЬЯНОВА:

— Хилын саагуур ябахадаа бүхэли гүрэн аад, өөрын театргүй байдаг ушар үзэгдэдэг гэжэ ажаглагдадаг гээшэ. Тиихэдэнь манай Буряадай АССР-тэ мэргэжэлтэ гурбан театртай, филармонитой, дуу, хатарай «Байгал» гэжэ ансамбльтай байнабди. Хилын саанахи зарим журналистнар, олониитын түлөөлэгшэд этигэжэ ядадаг. Теэд хэршье этигэжэ ядахадань, үнэн байдалнай иимэ ха юм! Гадна хото, хүдөө нютагуудаарнай хэдэн олон арадай театрнууд, ансамбльнууд бии гээшэб! Тэдэнэр хэды олон бэлигтэйшүүлые нэгэдүүлнэ гээшэб! Эдэ бүгэдэ хадаа Коммунис партиин, түрэл Совет засагаймнай оролдолго ха юм.

Буряадай АССР-эй арадай артист Ц. Б. БАДМАЕВ:

Азиин зүүн-урда оронуудаар аяншалхадаа газаа түрөөд, наhан соогоо гэртэ орожо үзөөгүй хүнүүд ябадаг гэжэ ажаглаабди. Тиимэ хүнүүд дэлхэй дээрэ искусство гэжэ hайхан юумэн байдаг юм, уран зохёолшод бии юм гэжэ мэдэнгүй наhаяа үнгэргэдэг гээшэ ааб даа.

Харин манай ороной хүн зон хаанашье ошохо, ямаршье театрта орохо аргатай. Гадна хүдөө нютагайхидта уран зохёолшод, артистнар айлшаар ерэдэг hайхан заншалтай.

Арадай уран зурааша Ц. С. САМПИЛОВАЙ хани нүхэр Х. О. САМПИЛОВА:

— Бидэ Цыренжап Сампиловтай олон удаан жэлдэ эбтэйгээр нүхэсэжэ hууhан зомди. Мүнөө би түрэhэн нютагтань ерээд байхадаа, сэдьхэлдээ ехэ баяртайб. Түрэhэн нютагтань музейн нээгдэhэндэ баhал ехэ баяртайб. Тэрэ музейень улам бүри бадаруулжа, hайханаар хаража, сахижа байгыт даа гэжэ нютагаархидтань захиха байнаб.

Мал шахан таргалуулдаг «Улаан туяа» гэжэ совхозой директор Д. А. БАЛЬЖАНОВ:

— Манда айлшаар ерэжэ, уран шүлэгтээ танилсуулhан хүндэтэ зохёолшодто ажалшадайнгаа зүгhөө сэдьхэлэй ехэ баяр хүргэхэ байнаб. Тус тустаа хэжэ, бүтээжэ байhан ажалаа орхёод, иигэжэ хүдөө гаража, уран үгөөрөө улад зондоо хандажа, хүүгэдые хүмүүжүүлжэ, хүгшэдые баярлуулжа ябахань hайхан байна...

Буряадай АССР-эй hургуулиин габьяата багша А. О. ОРБОДОЕВА:

— Артистнартай, уран зохёолшодтой уулзажа, оюун бэлигтэйнь танилсажа байхадаа, үшөө hайнаар хүдэлхэ дуран хүрэхэ байна. Зориг дээрэмнай зориг бадаруулжа, ходол мандна ерэжэ байгыт гэхэ байнаб.

...ЭГЭТЫН АДАГТА БОЛОhОН КОНЦЕРТ

...рhатын соёлой байшан соо литература искусствын hайн... ...эй нээлгэдэ зорюулагдаhан баярай суглаанай боложо бай... ...а, Х. Н. Намсараевай нэрэмжэтэ буряад драмын театрай ...эе артистнар «Эртын хюруу» гэжэ зүжэгөө Эгэтын адагай ...зондо харуулhан байгаа.

...ин апрелиин 7-до «Победа» колхозой гэшүүд, Эгэтын ...ай дунда hургуулиин багшанар, hурагшад Ленинэй орден... опера болон баледэй театрай артистнарые угтаа. Соёлой ...ангай уужам гоё зал соо хүн зон шэгээтэй байба. Зари... хүл дээрээ зогсонхой. Колхозой хүтэлбэрилэгшэд хо... ...гүртын малшадые еруүлhэн байгаа.

...рлэгдэгшэ соёлой байшан 1940 ондо баригдаhан юм гэл... Хуушаржа, муудажа байhыень нүхэр Д. А. Бальжанов ...тын адагай сомоной Соведэй түрүүлэгшээр хүдэлхэдөө ...өө «Улаан туяа» совхозой директор), нилээн ехэ заhа... хүүлэжэ, клуб бэшэ, соёлой байшан болгоhон юм.

...концертын эхилхэhээ түрүүн колхозой партийна организа... секретарь А. Ц. Сультимов айлшадаа амаршалан, үгэ ... Литература, искусствын hайндэрэй hүүлшын үдэр «По... колхоздо амжалтатай hайнаар үнгэрөө.

— Хаанашье манийе халуунаар угтаа. Хабарай тарилгын ха... hын урда тээ яруунынхидые хэды үдэшын турша соо ...үүлээбди гэжэ hанахада зохид байна,— гэжэ Буряадай ...-эй арадай артист Ц. Бадмаев hаналаа хубаалдаа hэн. ...ужыха hууринда hурагшадтай уулзаhанаа би заяандаа ...мартахагүйб, — гэжэ Буряадай АССР-эй арадай артист... И. Кузьмина нүхэрэйнгөө hанамжые саашань үргэлжэлүү...лэлэбэ. — Бидэ тэдэндэ шефскэ концерт харуулаабди.

...б даа. Иимэ уулзалганууд хэндэшье удаан хадуугдахал. ...ын адагай соёлой байшан соо суглараhан харагшад айл...шадайнгаа харуулhан номер бүхэнние халуунаар альга та...ш угтаа.

...дуушад, габьяата артистнар А. Арсаланов, В. Бу... Н. Манжеева, И. Кузьмина, залуу дуушан К. Миткинов ... буряад, ород дуунуудые hайнаар дуулажа, шагнаг... баясуулба. Мүн баhа хилын саанахи, ородой болон ... композиторнуудай вокальна зохёолнууд гүйсэдхэгдөө. ...гэй шагнагшад классическа хүгжэм ойлгодоггүй гэhэн ... тон буруу байhые би нюдөөрөө үзөөб.

...хэйн арадуудай хатар гүйсэдхэгшэ Ц. Бадмаев олондо ...гдаа. Ямаршье хатар гүйсэдхэхэдэнь альга ташалган ... замхаагүй. «Үргэн Ононой эрье дээгүүр» гэжэ буряад ... харахадаа, талын малшадай зүрхэндэ аятай байгаа ... Теэд негр арадай хатар баhал ойлгосотой.

... үгөөр хэлэхэдэ, искусствын hайхан нүлөө доро мал..., таряашадай, багшанарай, эмшэдэй шарай аб адляар ...тэн, досоонь удаан замхашагүй баяр түрэбэ гү гэжэ hа... байгаа бэлэй.

Т. ВОЛЫНЦЕВА.

Гурбан Яруунын эрьедэ
Гургалдай дуулаа бэшэл,
Ирэгуу hайхан хоолойтой
Ирина хээтэй хангюурдаа.
В. КОЛОСОВОЙ фото.

hАЙНДЭР ТУХАЙ РЕПОРТАЖ

Яруунын аймагта хэдэн хоногой туршада буряад литература болон искусствын үдэрнүүд боложо үнгэрөө. Тэрэ ехэ hайндэртэ хабаадахаяа, СССР-эй арадай артистнар Л. П. Сахьянова, Л. Л. Линховоин, оперо, баледэй, мүн буряад болон ород драмын театрнуудай түлөөлэгшэд, уран зохёолшод Ц-Д. Дондокова, Г. Чимитов, Ц-Ж. Жимбиев, В. Петонов, В. Липатов, уран зураашад Т. А. Рудь, А. Р. Бритова, композитор Г. Д. Дашипылов гэгшэд ошоhон байна.

Түрүүшын үдэр уран зохёолшод Нарhатын 6-дахи СПТУ-да, дунда hургуулида ошожо, уулзалга хэhэн, уран шүлэгөө уншажа, эдир уншагшадаа хүхеэгээ.

Апрелиин 3-да үдэрэй 4 сагта Нарhата hууринай гол гудамжа — Первомайска үйлсэдэ баригдаhан нэгэ дабхар шэнэ байшангай ойро хүн зон олоороо суглараба. Тэрэ шэнэ гэрэй магнайда иимэ гаршаг хадаатай: «Ц. С. Сампиловай дурасхаалта гэр-музей».

Гэр-музей нээлгэндэ зорюулhан митингые КПСС-эй райкомой нэгэдэхи секретарь К. А. Албашеев нээгээ. Аймгүйсэдкомой түрүүлэгшэ В. А. Жданов Яруунаhаа ургажа гараhан арадай уран зураша Цыренжап Сампилович Сампиловай зарим уран бүтээлнүүдэй нютагаа бусажа ерээд, тусхай музей соо байрлаха болоhондо аймагай ажалшадай баясажа байhан тушаа сэдьхэлээ долгисуулан хэлээ. Буряадай АССР-эй соёлой министр П. Н. Нимаев, Буряадай АССР-эй искусствын габьяата ажал ябуулагша Т. А. Рудь, Нарhатын дунда hургуулиин директор З. Д. Цыдыпов гэгшэд сугларагшадта хандан, өөhэдынгөө баярые мэдүүлhэн байна.

Ц. С. Сампиловай hамган, наhанайнь хани нүхэр Ханда Очировна Сампиловагай үгые хүн зон ехэл халуунаар альга ташан угтаа.

Музей соо Сампиловай олон зураг табигдаа. Тоhон шэрээр, хөөгөөр, карандашаар, гуурhаар зураhан зурагуудыень нютагаархидынь hонирхон харана. Жэшээнь, зогсонхой гү, али хатаржа ябаhан моридынь ямар зохид бэ! Тэдэнэй абари аашые ерээдүйн уран зурааша балшар ябахадаа, түрэл Догнодоо ажагладаг байгаа ёhотой. Моридынь, үхэрнүүдынь, хони, ямаадынь тус тустаа өөр өөрын аашатай.

Уран зураашын өөрынь хэрэгсэлнүүд: зураг зурадаг хабтагай (мольберт), шэрэ, биирэ, патефон, элдэб журнал, модон аяга—гэхэ мэтын зүйлнүүд бии. Тэдэнние Х. О. Сампилова Нарhатын музейдэ бэлэг болгон үгөө.

Ц. С. Сампиловай ажал ябуулгые зураглан харуулhан фото-зурагуудые эдиршүүл hонирхоно.

Зарим томо зурагуудhаань уран зурааша Л. Х. Алтаев буулгабари хэжэ, музейдэ үгөө. Тэдэнние мүн лэ хүнүүд hонирхоно.

Нэгэ зал Ц. С. Сампиловай шабинарта зорюулагдаа. Тэндэ Л. А. Окладниковай, А. И. Тиминэй, М. Е. Шестаковагай, Д. Д. Дугаровай, Г. Н. Москалёвой, А. И. Сахаровскаягай бүтээлнүүд табигдаа.

Тэрэ үдэрэйнгөө үдэшын 7-до аймагай соёлой шэнэ байшангай газаа хүн зон дүүрэн сугларшоод байба. 7 саг 30 минутада hайндэрые нээлгын баярай суглаан эхилхэ байгаа. Теэд билет абаhан золтойшуул үни орожо, hуурияа эзэлhэн байхадань, «золгүйшүүл» газаа түрисэлдэжэ:

— Танда үлүү билет бии гү? — гэжэ бэе бэеhээ асуулсажа байгаа бшуу. Энэ ушар юун тухай хэлэнэб гэхэдэ, хүдөө нютагаархин буряад литература, искусствын асуудалаар тон ехээр hонирхоно гэжэ гэршэлнэ ха юм.

Аймгүйсэдкомой түрүүлэгшэ В. А. Жданов баярай суглаа нээжэ, КПСС-эй райкомой нэгэдэхи секретарь К. А. Албашеевтэ үгэ үгэбэ. Нүхэр Албашеев hайндэртэ хабаадахаяа Улаан-Үдэhөө ошоhон бүхы айлшадые амаршалаад, аймагайнгаа үйлэдбэриин хүгжэлтэ, ажалшадайнгаа амжалта тухай тобшохоноор хөөрэжэ үгөө. Удаань республикын соёлой министр П. Н. Нимаев, СССР-эй арадай артист Л. Л. Линховоин, поэтесса Ц-Д. Дондокова болон бусад үгэ хэлээ. Ц-Д. Дондоковада үгэ үгэхэдөө, нүхэр Жданов иигэжэ хэлээ:

— Буряадай АССР-эй арадай поэтесса Цырен-Дулма Дондоковада үгэ үгтэнэ.

Тэрэнииень шагнагшад халуунаар угтан альга ташаа.

Баярай суглаанай hүүлээр Ленинэй орденто оперо болон баледэй театрай артистнар hонин концерт харуулаа. Л. Линховоиной гүндүү шанга хоолойн hайханиие шагнажа, Л. Сахьянова, Ц. Бадмаев, А. Павленко гэгшэдэй уян нугархай хатарые хаража, Буряадай АССР-эй арадай артистка Ирина Кузьминагай ирагуу дууе анхаржа, соёлой байшан соо сугларагшад альганайнгаа хордотор ташаа.

Тиигээд лэ Яруунада литература болон искусствын hайндэр эхилээ hэн. Уран зохёолшодтой болоhон уулзалганууд тухай Ц-Д. Дондокова энэ хуудаhанда хөөрэнэ. Тиимэhээ би тэдээн тушаа тогтобогүйб.

Бэшэлгынгээ түгэсхэлдэ юу хэлэхэбши гэхэдэ, иимэ байна. Яруунын аймагай газетын хуудаhанда уран зохёол хомороор гарадаг байна. Анхандаа «Яруунын үнэн» гэжэ нэрэтэйгээр хольмог хэлэн дээрэ гарадаг байхадань, жараад онуудай эхеэр редакциин дэргэдэ литературна нэгэдэл бии болгогдоо hэн. Тэрэ нэгэдэлэй бүридэлдэ Ц. Номтоев, К. Цыденов, С. Цырендоржиев, эдэ мүрнүүдые бэшэжэ hуугша мэтын болоод, бусад нүхэд оролсодог бэлэй.

Аймагай hургуулинуудта, ажахынуудта бэшэдэг хүнүүд, уран зохёолдо, искусствада «эльгэтэй» хүнүүд олон байха. Тэдээндэ аймагай газетэ туhа хүргэхэ уялгатай.

Гэхэ зуура, бүри саашань ухашалжа хараха болоо hаа, 1932 онhоо Яруунын совхозой политтаhагай дэргэдэ бии болгогдоhон «Мяха, hүнэй түлөө!» гэжэ газетэ ерээдүйн литераторнууд тухай ехэ оролдолго гаргадаг байhан юм. Тэрэ үедэ редактор байhан, hүүлдэнь мэдээжэ буряад уран зохёолшо болоhон Жамьян Балданжабон эмхидхэлэй ехэ хүдэлмэри ябуулдаг байгаа. Эхилэн бэшэжэ байhан хүнүүдэй зохёолнуудые согсолоод, аймагай типографида хуушан латын үзэгүүдээр барлажа, «Булаг» гэhэн суглуулбари гаргаhыень hаная. Тэрэ суглуулбари соо Гундын 7 жэлэй hургуулиин hурагша ябаhан, мүнөө арадай гэгээрэлэй отличник З. Д. Цыдыповэй шүлэг ороhон байха. Энээхэн жэшээе «Улаан туяа» газетын редколлеги дэмжэн харалжа абаха аабза гэжэ найдагдана.

Ц. ДОНДОГОИ.

...АЙН ДАА, ХҮНДЭТЭ АЙЛШАД!

...саахэн Яруунымнай эрьедэ сэнгүү ... hайндэр боложо, хүн зонииемнай ...үүлбэ гээшэт. Хэдэн хоногой тур... буряад болон ород драмын, опе... баледэй театрнуудай уран бэлигтэ... ...ааада хаража, яруунынхид сэдьхэ... баясуулба. Тиихэдэ уран зохёолшод... хүн зонтой уулзажа, hайхан шүлэ... ...ханхинуулаа. Жэшээнь, Ц-Д. Дон...кова, Г. Чимитов, Ц. Жимбиев, В. Пе..., В. Липатов гэгшэд манай hургуу... 1—3-дахи, 4—5-дахи, 6-дахи, 7—...дахи классуудай hурагшадай hурадаг ...ангуудта тус тустаа айлшалжа, ... хурса шүлэгүүдээ уншажа, өөр ту...ндаа хөөрэжэ баясуулаа.

...Буряадайнгаа литература, искусствын ...лэгшэдтэ үнэн зүрхэнэй баяр хүр... зүүраа, хожом мандаа ходо айл...шалжа, уран бэлигээ харуулжа байгыт ... үрихэ дуран хүрэнэ. Гадна гушаад онуудта Яруунада hурагшадай олимпиадын үедэ айлшалжа ерэhэн хүндэтэ Х. Н. Намсараев манай нютагта зорюулhан гайхалтай гоё мүрнүүдые бэшэhэн юм:

Шэлдэн улаан
Шэнэhэн модон тайгаhаа,
Сэнхир hайхан
Сэгээн хүхэ Яруунаhаа
Хөөрэн гараhан
Хүбэн сагаан үүлые
Тулан байдаг
Тунгалаг агаар зэдэлнэ...

Яруунамнай үзэсхэлэн гоё байгаалитай, Яруунадамнай ажалай баатарнуудшье байхал. Мүнөө айлшалаад ошоhон поэдүүдэй гуурhан дороhоо Яруунада зорюулhан уран гоё шүлэгүүд мүндэлхэ бээз гэжэ найданабди!

Е. ЧИМИТОВА,
Нарhатын дунда hургуулиин багша.

...ОНИН ЗҮЖЭГ ХАРААБДИ

...Яруунада болоhон литература, искусс...н үдэрнүүдэй түгэсхэлдэ, Нарhатын... соёлой байшан соо «Эртын хюруу» ... зүжэг хараабди. Тэрэнние Доржи ...Эрдынеев гэжэ драматург зохёогоо юм ...лэнэ.

Би авторыень танихашьегүй hаа. зү...гээ нилээн hонирхожо хараабди. Тэрэ ... хүдөөгэй байдалые hайн мэдэхэ, ...бандал шудалhан нүхэр ха гэжэ hа...наар.

...Юрэдөө, Бабуудайе гү, али Тамжа... ...шараад, танилтаяа уулзажа байhан...... Үгышье hаа, залуушуулай обра...тэ (Шулуун, Жаргал, Хонгор) баhал hайнаар харуулагдаhан гэжэ хэлэхээр.

Тиихэдэ зүжэгэй шэмэглэлшье hонин даа. Уран зураашадай бэлиг харагдаадхина.

Мүнөө сагай темэдэ hонёор бэшэгдэhэн зүжэг харахада, урматай байдаг. Доржи Эрдынеевэй бэшэhэн зүжэг яhала hонин. Зүгөөр зүжэг соо hайн хуби заяатай хүн үгы шэнги. Булта зобоhон, хэнэйшье сэдьхэл дүүрэн бэшэ.

Гэбэшье hонин зүжэг бидэндэ харуулhандань, буряад драмын артистнарта сэдьхэлэй баяр хүргэе!

Ц. НИМАЕВА,
пенсионерка.

Яруунын совхозой түб— Гүндэ hууринай соёлой байшан соо Х. Н. Намсараевай нэрэмжэтэ буряад драмын театрай бүлэг Д. Эрдынеевэй «Эртын хюруу» гэжэ зүжэг амжалтатайгаар табиhан байна. Үглөөдэрынь совхозой парткомой секретарь нүхэр Зайцев артистнарые кабинедтээ урижа, олониитын түлөөлэгшэдтэй уулзуулаа.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: артистнар зүжэг тухай hанамжа шагнажа байна.
В. КОЛОСОВОЙ фото.

Ц. Ранжуровай түрэһөөр 90 жэлэй ойдо

Буряадай түрүүшын революционер

ТҮРМЭДЭ, СҮЛЭЛГЭДЭ БАЙҺАН ҮЕНЬ

Политическэ асуудалаар түрмэдэ хаагдагшадай дунда азиат шэгтэй, дунда зэргын аад, задарюун шанга бэетэй хүн байлсаһан юм. Тэрэнь Ранжуров байгаа.

Түрмэдэ хаагдагшадай хэды хүшэр хүндэ байдалда байгаашье һаань Ц. Ц. Ранжуров саг үргэлжэ согтой дорюун ябадаг, эрдэмээ дээшэлүүлдэг байһан. Тэндэ В. К. Курнатовскиһаа гадна гүрэнэй хоёрдохи дүүмын депутадууд большевигүүд Вагжанов, Чащин, Петров гэгшэд байлсаа. Тэдээнэй саг үргэлжын нүлөөн доро Ц. Ц. Ранжуров политическэ, ниитэ эрдэмэй ехэ һургуули дабажа гараһан юм.

Горно Зерентуйдахи түрмэдэ политическэ асуудалаар хаагдаад байһан Г. Васильев дурасхаал соогоо иигэжэ бэшэһэн байгаа: «Байгал шадарайхидай дунда гансахан буряад хасаг Цыремпил Ранжуров байһан. Үгэ дуугүй, номгон дарууу зантай, дунда зэргын яргай шанга бэетэй тэрэ хүн үһээ богонёор, солдат янзаар табяад ябагша һэн. Өөрынгөө ород нүхэдтэй — Корякин, Шемякин, Федоров, Суворов болон бусадтай ехэ эбтэй байһан, тэдэнэр нютагайхид байхаһаа гадна, революцида сугтаа хабаадалсаһан юм.

...Хамтаараа ябалга, гурим, журам, һуралсал хадаа эрдэм ном олгохоһоо гадна революционерые һайн һайхан шэнжэ шанартай болохоор хүмүүжүүлдэг байһан юм. Политическэ хэрэгээр гэмнэгдэгшэд эрдэм ном шудалжа, ерээдүйнгөө тулалдаануудта бэеэ зэһэдэг байһан.

Өөһэдынгөө нютагайхидтай хамта гол предмедүүдые: математика, байгаалиин, ниитын эрдэмүүдые ехэл ханалгатайгаар шудалдаг байһан юм. Би Ранжуровта математика, физикэ заагша һэм. Ородоор муу бэшээр хэлэдэг байгаа, гэбэшье ород хэлэ шудалхадаа ядалдадаг, харин математика, физикэ хүнгэнөөр ойлгодог байһан юм. Депутадууд Петров, Вагжанов тэрээндэ ород хэлэ заадаг байгаа. Ород классигуудай — Пушкин, Некрасов болон бусадай зохёолнуудта ехэ дуратай байһан юм. Классигуудай зохёолнуудые ямар нэгэн нүхэдөйнгөө уншахадань гү, али сээжээр хэлэхэдэнь хододоо анхаралтайгаар шагнадаг байһан... Ранжуров ехэ хүсэл оролдолго гаргаһанайнгаа ашаар богонихон болзор соо политическэ талаараа ургаһан, эрдэмээ дээшэлүүлһэн, революционерэй ёһотойл шэнэ ажабайдал мэдэрһэн байгаа».

«Ранжуровай биографиин шэнэ хуудаһанууд» гэһэн статьягай автор З. Тагаров иигэжэ бэшэһэн юм. «Акатуйска каторжна түрмэдэ тэрэ үедэ Шэтын элитэ большевигүүд Павел, Борис Кларк, И. Кривоносенко гэгшэд байһан юм. Тэдэнэр ехэ хүсэл оролдолго гаргаһанай ашаар библиотекэ бии болгоһон байгаа. Тэндэнь Маркс, Энгельсын зохёолнууд бии байһан. Түрмынхид тэндэхи хатуу шанга гуримые буруушаадаг, хаанта засагай тулалдахын тула сүлөөдэ гарахые ехэ хүсэдэг байһан юм.

Эсэгэ, хүбүүн Кларктан тэрьелжэ шадаһан юм. Политическэ асуудалаар гэмнэгдэгшэд түрмын һахюулшадтай саг үргэлжэ тулалдадаг болоно, революционно солдадууд болон матросууд 1906 оной һүүл багаар шэнэ, Горно-Зерентуйска түрмэдэ эльгээгдэһэн байгаа. Тэдээнэй дунда Ранжуров байлсаһан юм.

Тэрэ түрмэдэ Ранжуров хоёр жэл үлүүтэй саг соо байһанайнгаа һүүлээр 1907 оной сентябриин 10-да туршагдагшадай тоодо оруулагдаад, үшөө нэгэ жэлэй үнгэрһэн хойно заһаржа байгшадай тоодо оруулагдаһан байгаа. Тэрэнь сүлөөлхэ гэһэн удхатай байһан юм. Гэбэшье түрмэдэ байха үедөө Ранжуровай бэе ехээр муудажа, хүндөөр үбшэлөө һэн.

Ц. Ц. Ранжуров түрмын жэлнүүдые эрэлхэгээр дабан гараһан юм. 1914 оной зун нэгэдэхи дэлхэйн дайнай эхилхэдэ Ц. Ц. Ранжуровай түрмэдэ байха болзорынь жэл үлүүтэйгээр хороогдожо, июлиин 5-да Зерентуйска түрмэһөө гаража ошоһон байгаа.

Түрмэһөө табигдаһан хүнүүдэй сүлэгдэхэ газарай хубаагдахада Ранжуров Яхадай область эльгээгдэхэ болоһон юм».

Ц. Ц. Ранжуров 1914 оной июлиин 26-да Шэтын түрмэһөө гараһан аад, Эрхүү хото аяар сентябриин 16-да хүрэһэн байна. Тэрэ үе соо Ранжуров тэрьелжэ болоо гээшэ ха. Юуб гэхэдэ, мүнөө хүрэтэр амиды мэндэ ажаһуужа байһан нютагайхидынь 1914 оной зун Ранжуровай түрэл нютагтаа ерэһэн тухайнь хэлсэдэг. Ц. Ц. Ранжуров түрэл нютагтаа удаан байха аргагүй болоһон юм. Юуб гэхэдэ, Ранжуровые бэдэрэлгые шангадхаха гэһэн захиралта Шара-Голой станична управлениидэ ерэһэн байгаа.

Тэрэ үедэ полициинхид Ранжуровай түрэл тосхондо нэгэтэ бэшэ ерэһэн юм.

Ц. Ц. Ранжуров Шара-Голой партизануудай туһаламжаар Монголой хилэ дабан гараад, тэндэ удааншье байгаагүй. Түмэртэйн алтанай уурхайда ажаллажа байтарнь тэндэхюул һэжэглэжэ эхилһэн юм. Тэндэһээ тэрьелжэ һөөргөө нютагаа ерээд, үгытэй ядуу һуудаг Бадмажап Аюшеевэйдэ хоргодоһон байгаа. Тэндэ хэды хонохо үедэнь нүхэдынь ерэжэ, революциин дүтэлжэ байһан тухай, хаанта засагай унагаагдажа байһан тухай хөөрэдэг байһан юм. Хайшаншье гэжэ нюугдаа һаань, хоргодоһон газарынь нютагай атаманда эли болоһон байгаа. Тэрээнэй саашань дуулгаһан дээрэһээ Ц. Ц. Ранжуров баригдажа Эрхүүгэй область сүлэгдэһэн юм. Тэндэ үгтэһэн үнэмшэлгэ дээрэнь иигэжэ бэшэгдэнхэй: «Политическэ асуудалаар сүлэгдөөд, Илгонско волостьдо байһан Цыремпил Ранжуров 32 наһатай, ламын шажанда мүргэлтэй, нюураараа сэбэр, хара шүдэтэй, ямар нэгэн онсо тэмдэггүй».

1905 оной революцида эдэбхитэйгээр хабаадалсаһан Ц. Ц. Ранжуров Верхоленскэ уездын Илгонско волостьдо полициин хиналта доро байхадаа тэндэхи уездын исправнигай гү, али губернаторай захиралтагүйгөөр ондоо тээшээ өөрынгөө дураар ябаха эрхэгүй байгаа. Эрхүүгэй губерниин Верхоленскэ уездын исправнигай 1914 оной декабриин 24-дэ бэшэһэн захиралта дотор иигэжэ хэлэгдэнхэй: «...Минии гү, али господин губернаторай захиралтагүйгөөр ямар нэгэн газарта ошохо биледнүүдые үгэхэгүй. Нютагай зоной дунда идхамжын хүдэлмэри ябуулха, тэрьелхэ гү, али өөрынгөө дураар иишэ тиишээ ошохо аргыень хорихо тушаа хэмжээнүүдые абаха. Тэрьелээ һаань, намда саг дары дуулгаха, тиихэ зуураа тэрьелэгшые бэдэрхэ, барихa талаар хэмжээ абаха шухала». Ц. Ц. Ранжуровай түрмэһөө табигдаад, сүлэлгэдэ ошохо замдаа тэрьелһыень дээрэ хэлэгдэһэн захиралта үшөө дахин гэршэлнэ.

Тэндэхи сүлэлгэнь удаан үргэлжэлөөгүй һэн. Хүдэлмэришэд, таряашад болон солдадуудай сохилтоор 1917 оной февраль һарада хаанай засаг унагаагдажа, Россида буржуазно-демократическа революци илаа бэлэй.

Хэлэ, бэшэг, литература, түүхэ шудалдаг Буряад-Монголой научна шэнжэлэлгын институдай 1940 ондо гаргаһан зохёол дотор Б. Санжиев иигэжэ бэшэһэн юм: «Ранжуров февральда болоһон буржуазно-демократическа революциин һүүлээр сүлэлгэһөө табигдажа, политическэ асуудалаар сүлэгдэгшэдтэй хамта Петербург ороһон байна. 1917 ондо Троицкосавск хото ерэһэн юм...»

Хото болон тосхонуудта алалга хюдалган эхилээ бэлэй. Хэдэн үдэрэй туршада сагаантанай тагнуулшад 300 шахуу хүнние арестоваһан байгаа. Арестовалагдагшадай тоодо Сэрэгэй Революционно штабай гэшүүн Владимир Арсентьев, улаан гвардеец Пётр Еремеев, мүрдэлгын комиссиин түрүүлэгшэ Виктор Жданов, Соведэй секретарь Александр Назимов, Соведэй түрүүлэгшэ Константин Андреевич Масков гэгшэд байлсаһан юм.

Политическэ асуудалаар түрмэдэ, сүлэлгэдэ ябаһан, ородой гурбан революцида хабаадаһан, буряадай түрүүшын революционер, большевик Ц. Ц. Ранжуровай хоргодоһоной һүүлээр бэдэрэлгэн боложо, тэрээнэй Троицкосавск хотодо үлэхэнь аюултай болоод байба. Энээниие хараада абаһан буряадай түрүүшын революционер Ц. Ранжуров ой соогуур тэрьелхэ гэжэ шиидээд, замдаа баригдаһан юм.

Шанга асуултын хэгдэһэнэй һүүлээр революционер Ранжуров Монголой Эбыцик гэжэ газарта 1918 оной сентябрь һарада буудагдаа бэлэй.

Ц. Ц. Ранжуровай баатарлиг замынь арадтаа, Эхэ орондоо тэрээнэй гүн гүнзэгыгөөр дурладаг, үнэн сэхэ байһыень гэршэлнэ. Большевигүүдэй тэмсэһэн хэрэгэй илан мандажа байһаниинь мүнөө үеын жэшээ дээрэһээ элеэр харагдана.

С. БАДМАЕВ.

(Түгэсхэл. Эхиниинь апрелиин 17-ной номерто).

ГАЗЕТЫН ЭДЭБХИТЭД ЗҮБШЭНЭ

Загарай тосхоной соёлой ордон... Эндэ аймагай хүдэлмэришэн, хүдөө ба эдир бэшэгшэдэй заншалта зүблөөн болобо. Сугларагшадай дунда газетын эдэбхитэд — буурал сагаан толгойтой үбгэд, хүгшэд олон харагдана. Тэндэ предприятинуудай, колхоз ба совхозуудай партийна организацинуудай секретарьнар, эдэбхитэй хүдэлмэришэн ба хүдөө бэшэгшэд, эдир бэшэгшэд — һургуулинуудай һурагшад олоороо сугларанхай. Аймагай газетын энэ заншалта зүблөөндэ хамтадаа 150-яад хүн хабаадаһан байна.

«Түсэбтэ табан жэлэй тодорхойлхы, дүрбэдэхи жэлдэ аймагай газетын эдэбхитэдэй бэелүүлхэ зорилгонууд» гэһэн асуудалаар газетын редактор В. А. Озеров зүблөөн дээрэ элидхэл хэбэ. Республиканска «Буряад үнэн», «Правда Бурятии», «Буряадай залуушуул» газетэнүүдэй түлөөлэгшэд коллективүүдэйнгээ ажал ябуулга тухай зүблөөндэ хабаадагшадта тобшохоноор хөөрэжэ үгэһэн байна. Энэ жэлэй хэблэлдэ захил абалгын дүнгүүд тухай аймагай «Союзпечать» агентствын начальник С. Д. Жигжитов элидхэл хээ.

Загарайн аймагай «Вперед» газетэ һүүлэй жэлнүүдтэ ажал ябуулгаяа шилээд һайжаруулаа гэжэ зүблөөн дээрэ тэмдэглэгдэбэ. Аймагай ажалшадай дунда дэлгэрһэн социалис мүрысөөнэй хэр зэргээр ябажа байһан тушаа газетэдэ үргэнөөр бэшэгдэнэ. Мүрысөөн тухай тусхай хуудаһанууд гаргагдадаг болонхой. Пропагандистын, арадай хиналтын, депутадай хуудаһанууд һара бүри гаргагдажа байдаг юм. «Субботын үдэшэ», «Манай почто» гэһэн хуудаһанууд долоон хоногтоо нэгэ дахин таһалгаряагүй барлагдана.

Аймагай газетын уншагшадай тоо жэл бүри олошоржо байна. Мүнөө «Вперед» газетэ 6800 гаран хэһэгээр хэблэгдэнэ. Эндэхи предприятинуудта, колхоз болон совхозуудта хүдэлмэришэн ба хүдөө бэшэгшэдэй 35 пост эмхидхэгдэнхэй. Тиихэдэ аймагай һургуулинуудта эдир бэшэгшэдэй 19 пост хүдэлнэ. Постнуудай гэшүүд коллективтээ боложо байһан һонинуудые, ажалай түрүүшүүл тухай газетын редакцида саг үргэлжэ бэшэдэг, мэдээсэдэг байна. Эдэ бүгэдын ашаар газетэ улам һонирхолтойгоор гарадаг болонхой.

Газетын эдэбхитэдэй зүблөөн дээрэ Үнэгэтэй тосхоной хүдөө бэшэгшэ С. И. Безродных, Шулуутайн леспромхозой хүдэлмэришэн А. М. Паркин, Карл Марксын нэрэмжэтэ колхоздо ажаһуугша М. Н. Самсонова гэгшэд үгэ хэлэһэн байна. Тингэхэ зуураа социалис мүрысөөнэй ябаса, залуушуулые коммунис ёһоор хүмүүжүүлхэ, ажалай журам бэхижүүлхэ, архиншадтай тэмсэхэ тухай асуудалнуудаар аймагай, мүн республиканска газетэнүүд үшөөл багаар, һула удхатайгаар бэшэнэ гээд онсолон тэмдэглэһэн байна.

— Залуушуулай олонхинь үйлэдбэри дээрэ эрхим һайнаар хүдэлнэ. Гэбэшье, архи ууха, ажалай журам эбдэхэ ябадал зарим залуушуулай зүгһөө дайралдадаг байна. Эдэ асуудалаар газетэнүүдтэ багаар бэшэгдэнэ. Аймагай «Вперед», республикын «Буряадай залуушуул» газетэнүүд энэ шухала хэрэгтэ анхарха зэргэтэй гээд һанагдана, — гэжэ газетын үнинэй эдэбхитэн М. Н. Самсонова тэмдэглээ.

Аймагай Ново-Ильинскэ дунда һургуулида эдир журналистнуудай бүлгэм эмхидхэгдээд, һонирхолтой ажал ябуулжа байдаг юм. Энэ бүлгэмэй ажал хэрэг тухай тэрэнэй президент Саша Цыпылов зүблөөн дээрэ хөөрэжэ, сугларагшадые ехэтэ һонирхуулба.

Газетын эдэбхитэдэй зүблөөн дээрэ КПСС-эй Загарайн райкомой секретарь Ю. М. Сахаровскиий дэлгэрэнгы үгэ хэлэһэн байна.

Аймагай предприятинуудта, колхоз ба совхозуудта, эмхи зургаанууд болон һургуулинуудта гарадаг ханын газетэнүүдэй выставкэ зүблөөнэй үедэ эмхидхэгдээ. Аймагай газетын хүдэлмэрилэгшэ Н. Угрюмов ханын хэблэлэй шэнжэлэл хэбэ. Эндэхи «Гигант» колхозой «Сельская новь» газетэ нэгэдэхи һуури эзэлээ.

Хэблэлэй хүдэлмэридэ эдэбхитэйгээр хабаадалсадаг хүдэлмэришэн, хүдөө ба эдир бэшэгшэдтэ КПСС-эй райкомой, республиканска ба аймагай газетэнүүдэй Хүндэлэлэй грамотанууд, үнэтэ бэлэгүүд зүблөөнэй түгэсхэлдэ барюулагдаба.

Б. ВАНЧИКОВ.

Хилын саанаһаа

• телефон • телеграф • радио

ДЭЛХЭЙН ГАЗЕТЭНҮҮД ЮУН ТУХАЙ БЭШЭНЭБ?

Варшавска договорто хабаатай гүрэнүүдэй Политическэ зүбшэлэлгын комитедэй ээлжээтэ зүблөөнэй хүдэлмэридэ хабаадахаяа КПСС-эй ЦК-гай Генеральна секретарь Л. И. Брежнев түрүүтэй Совет делегациин Варшава ошоһон тухай дэлхэйн хэблэл үргэнөөр бэшэнэ. Энэ зүблөөн ехэ удха шанартай гээд газетэнүүд тэмдэглэнэ, шахардуу байдалые саашадань һулаалруулха хэмжээнүүдые хаража үзэхэ гол шухала асуудалнуудай нэгэниинь болоно гэжэ элирхэйлэн мэдүүлнэ. Тодорхойлон хэлэбэл «Нью-Йорк таймс», «Вашингтон пост», Франциин «Фигаро», Лондоной «Таймс» газетэнүүд энээн тухай бэшэһэн байна.

Совет-сириин хөөрэлдөөнүүдэй Москвада боложо дүүрэһэн тухай, эдэ хөөрэлдөөнүүдэй дүнгүүд тухай гадаадын хэблэл шэнжэлэлнүүдые тунхаглана. Тус хөөрэлдөөнүүд совет-сириин хани барисаа, харилсаа холбоое саашадань бэхижүүлгэдэ, Дүтын Зүүн зүгтэхи арсалдаа хёмороое эбэй ёһоор гуримшуулгада айхабтар ехэ удха шанартай. «Араб арадууд, социалис оронууд, дэлхэйн олониитэ һэримжэеэ һулаалруулжа магад гэжэ һанаашалдаг Израилиин хархис хүсэнүүдэй, эдэниие тухирагшадай хорото ябуулгануудта эдэ хөөрэлдөөнүүд шанга сохилто хэбэ, — гэжэ Варшавын «Трибуна люду» газетэ бэшэнэ. — Мүнөөнэй оршон байдалда араб оронууд социалис гүрэнүүдтэй нэгэдэлээ улам бэхижүүлхэ зэргэтэй. Империалис хүсэнүүд эдэнэй хоорондо арсалдаа хёмороо татаха һэдэлгэ гаргана. Тиин Сириин делегациин хани ёһоной албанай хэрэгээр Москвада ерэлгэ, совет-сириин хөөрэлдөөнүүд эдэ хархис һанаашалгануудтань шанга сохилто болсо».

(ТАСС).

НЬЮ-ЙОРК

Совет космонавтнууд — США-да

ТАСС

«Союз» — «Апполон» гэһэн программын ёһоор, замбуулин соогуур ниидэхэ совет-американ хамтын ниидэлгэдэ бэлэдхэл хэжэ байгаа бүлэг совет мэргэжэлтэд ба космонавтнууд Холбоото Штадуудта ерээд байна. Совет талаһаа проектын техническэ директор, СССР-эй Наукануудай академиин гэшүүн-корреспондент К. Д. Бушуев, СССР-эй летчик-космонавтнууд А. С. Елисеев, А. А. Леонов, В. Н. Кубасов, В. Ф. Быковский, мүн инженернүүд тэдэнэй дунда бии.

Хүдэлмэриин түсэбэй ёһоор, СССР-эй летчик-космонавтнууд А. А. Леонов, В. Н. Кубасов Хьюстондохи (Техас штат) замбуулинай ниидэлгэнүүдые эмхидхэдэг түбтэ американ астронавтнуудтай уулзаһан байна. 1975 оной июль һарада хэгдэхээр хараалагдаһан замбуулинай хамтын ниидэлгэдэ хабаатай асуудалнуудые зүбшэн хэлсээ.

НЬЮ-ЙОРК

К. ВАЛЬДХАЙМАЙ МЭДҮҮЛГЭ

ТАСС

Ээрхэг түримхэй ябуулга элирүүлэн тодорхойлхо тухай асуудалаар тусхай комитедэй хүдэлмэриин амжалтатайгаар дүүрэһэнтэй дашарамдуулан, ООН-ой Генеральна секретарь К. Вальдхайм сэдьхэлээ ханангиi байһанаа мэдүүлбэ. Ээрхэг түримхэй ябуулга элирүүлэн тодорхойлхо гээшэ ООН-ой Уставай хэдэ хэдэн гол статьянуудай дунда түбэй һуури эзэлнэ гээд тэрэ хэлээ. Энэ асуудалые шиидхэхэ гээшэ хүшэр бэрхэтэй, гэбэшье эмхидхэн байгуулагдаһан түрүүшын үдэрһөө хойшо түс эмхи энэ асуудалые бэелүүлжэ эхилээ һэн.

Ээрхэг түримхэй ябуулга элирүүлэн тодорхойлго амгалан байдал һэргээхэ, эб найрамдал хангаха арга олгоно гэжэ ООН-ой Генеральна секретарь тэмдэглээ.

КОТОНУ

Нигертэхи байдал

ТАСС

Ниамейһээ ороһон мэдээсэлнүүдэй ёһоор, апрелиин 14-нэй һүни Нигерэй Республикада сэрэгэй урбалта боложо, президент Амани Диори тушаалһаа буулгагдаа. Орон дотор конституци болюулагдаһан, Национальна суглаан боһтараагдаһан, политическэ бүхы партинуудай ажал ябуулга хоригдоһон байна. Апрелиин 15-һаа ниислэл хотодо комендантска час соносхогдоо.

Нигерэй зэбсэгтэ хүсэнүүдэй штабай начальник подполковник Сейни Кунтие сэрэгшэдэй ябуулгые толгойлно.

ХАНОЙ

РЮВ-эй МИД-эй мэдүүлгэ

ТАСС

Урда Вьетнамай Республикын Гадаадын хэрэгүүдэй министерство мэдүүлгэ тунхаглахадаа, орон доторхи байдалые шахардуу болгожо байһан сайгон захиргаанай сэрэгэй харата ябуулганууды эрид буруушааба.

Парижай хэлсээе наринаар бэелүүлхэ тухай РЮВ-эй ВРП-гэй 1974 оной мартын 22-то гаргаһан уряае сайгон захиргаан анхаралдаашье абангүй, РЮВ-эй ВРП-гэй мэдэлдэ байгаа районуудые бомбодожо, ехэ буугаар буудажа үргэлжэлһөөр гээд Сүлөөрэлгэ гэдэг хэблэлэй агентствын дамжуулһан мэдүүлгэ дотор хэлэгдэнэ.

Парижай хэлсээе сайгон захиргаанай бүдүүлигээр эбдэжэ байһан ушарые Урда Вьетнамай Республикын Революционно саг зуурын правительство эрид буруушаан, сэрэгэй ябуулгануудаа дары зогсоохо эрилтэ табина гэжэ мэдүүлгэ дотор тэмдэглэгдэнэ.

БАНГКОК

Камбоджодохи байлдаанууд

ТАСС

Камбоджын ниислэл хото хамгаалгын зүүн урда секторто Камбоджые Сүлөөлэлгын хүсэнүүд эдэбхитэй добтолгонуудые хэнэ. Пномпеньһээ 3 километрэй газарта байдаг Такмау шадар Лон Нолой сэрэгүүдэй добтолходонь, эдэнэр шанга харюу сохилто хэжэ сухарюулһан байгаа. Эндэ дайсан ехэ гарза хохидолдо оробо.

ВЕНЭ

Дурасхаалта хабар

ТАСС

Австриин ниислэл — Венэ хотые немец-фашис булимтарагшадһаа Совет Армиин сүлөөлһөөр 29 жэлэй ой гүйсэбэ. 1945 оной хабар Австриин түрүү үзэлтэй бүхы хүн зоной дурасхаалда хэтэдээ үлэнхэй.

Австриие сүлөөлхын түлөө тэмсэлдэ совет арад ами наһаяашье хайрлангүй, хэдэн арбаад мянган хүн баатарай үхэлөөр унаһан байна гэжэ үнинэй хүдэлмэришэн — суднабүтээгшэ Фридрих Кот ТАСС-ай корреспондентдэ мэдүүлбэ. Бидэ, австриинхид, энээниие мартаха эрхэгүйбди.

Совет Армиин ерээгүй һаань, Австри немец-фашис булимтарагшадай дарлалта мүлжэлгэһөө сүлөөржэ шадахагүй байгаа гэжэ уран зохёолшо Петер Туррини хэлэбэ. Австриие сүлөөлхэ хэрэгтэ Советскэ Союзай ямар ехэ туһа хүргэһэн тухайда манай Эхэ ороной залуу үетэн үнэн зүбөөр ойлгохо, мэдэхэ ёһотой. Энэ ушар совет арадтай харилсаатай байлгын бүхы хэрэгтэ ашатай туһатай байна.

ТОБШОХОНООР...

КАИР. Египедэй ниислэл хотодо метрополитенэй барилга хэхэ түсэб баталагдаа.

Проектын ёһоор энэ барилга 321 миллион египедэй фунт болохо байна гэжэ АРЕ-гэй транспортын министр мэдүүлбэ.

РИО-ДЕ-ЖАНЕЙРО. Бразилиин урда захада тропическа аадар бороогой хэдэн үдэрэй турша соо ороһонһоо уламжалан, үерэй болоходонь, 900 гаран хүн үхөө, 100 мянга шахуу хүн гэр байргүй үлөө. Сеара штадтахи 16 хото гадаада дэлхэйһээ таһалагдашаһан байна.

(ТАСС).

ЛОНДОН

СЭРЭГЭЙ ГАРГАШАНУУДЫЕ ХОРООХО

ТАСС

Сэрэгэй гаргашануудые хороохо дурадхалтайгаар зүүнэй үзэлтэй лейбористнүүдэй бүлэг Англиин правительствада хандаба. Жэл бүри сэрэгэй гаргашануудта 3 миллиардһаа үлүү фунт стерлинг һомологдоно.

ПЛАЙЯ-ХИРОН

ПЛАЙЯ-ХИРОНОЙ АМГАЛАН ҮДЭРНҮҮД

ТАСС

Карибска далайн эрьедэхи Плайя-Хирон гэжэ багахан тосхоной нэрэ Кубын революциин алдарта түүхэдэ хэтэ мүнхэдөө бэшэгдэнхэй. Залуу революциие дарахаар һэдэһэн контрреволюционно хүлһэншэдые Сүлөөтэ аралай арад зон 13 жэлэй урда тээ эндэ һамна бута сохёо һэн. Плайя-Хирондо болоһон ушар хэрэгүүд түйлалтануудаа али бүхы аргаар сахин хамгаалхые Кубын арадай хүсэжэ байһые элирхэйлэн харуулһан юм. Гэхэ зуура, Советскэ Союз, бусад социалис оронууд Кубын бата найдамтай ханинар болоно гэжэ энэнь гэршэлһэн байгаа.

Революциин илаһанһаа хойшо энэ районд ехэ хубилалтанууд болоо. Хүдөө нютагуудта байрын гэрнүүд, һургуулинууд, больницанууд, амаралтын түбүүд баригдаа.

Хариин булимтарагшадые һамна бута сохилгодо хабаадаһан һайн дуратанай бригада эндэхи интернат дунда һургуулиин барилга дээрэ хүдэлнэ.

СЭНХИР ЭКРАН

НЭГЭДЭХИ ПРОГРАММА

Улаан-Үдэ. 18.00 — Дамжуулгын программа. 18.05 — Телевизионно һонин. 18.25 — «Мал ажал — габшагай ажал».

«Орбита». 19.00 — «Время» — мэдээсэлэй программа. 19.30 — «Хатарай зал» (үнгэтэ). 20.00 — «Челюскинэй үльгэр домогто үдэрнүүд» — телевизионно документальна фильм түрүүшынхеэ харуулагдаха. 21.00 — «Анискин ба Фантомас» — телевизионно уран һайханай фильм түрүүшынхеэ харуулагдаха (1-дэхи сери, үнгэтэ). 22.15 — 22.25 — Забһарлалга. 22.25 — «Залуу дуушад». Залуу дуушадай бүхэсоюзна телевизионно конкурс. Горький хотоһоо дамжуулга хэгдэхэ. 24.00 — «Время» — мэдээсэлэй программа 00.30 — Хоккейгээр дэлхэйн чемпионат. СССР-эй, ЧССР-эй суглуулагдамал командануудай наадан. Финляндиһаа дамжуулга хэгдэхэ (3-дахи үе, үнгэтэ). 01.15 — Эстрадна концерт (үнгэтэ). 02.30 — Хоккейгээр дэлхэйн чемпионат. Швециин, Финляндиин суглуулагдамал командануудай наадан. Финляндиһаа дамжуулга хэгдэхэ (үнгэтэ).

ХОЁРДОХИ ПРОГРАММА

Улаан-Үдэ. 19.30 — ВСГИК-гэй студентнэрэй оркестрэй концерт. 20.10 — «Анафема» — уран һайханай богонихон фильм.

САГАЙ УЛАРИЛ

Мүнөөдэр республика доторнай үүлэтэйшэг байха, зарим газарта бага зэргэ саһан орохо. Баруун тээһээ секундын 7 — 12 метр хүсэтэйгөөр һалхилха. Температура 3 — 8 градус дулаан байха.

Республикын урда аймагуудта үүлэтэйшэг байха, шииг нойтон орохогүй. Баруун тээһээ 5 — 10 метр хүсэтэйгөөр һалхилха. Температура 9 — 14 градус.

Сингапур Советскэ Союз хоёрой хоорондохи экономическа ба худалдаа наймаанай харилсаа холбоон жэл ерэхэ бүри бэхижэжэ байна. Сингапурта гурбадахи жэлээ Москвагай арадай банкын таһаг хүдэлнэ. Тэрэ ороной промышленностиин, барилгын ба худалдаа наймаанай хүгжэлтэдэ мүнгэ һомолжо эдэбхитэйгээр хабаададаг юм.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: Сингапуртахи Москвагай арадай банкын таһагай байшан. ТАСС-ай фотохроника.

ҮНШАГТЫ һонирхохо байхат

ҮНЭР ЭСЭГЭ

Нигериин дала наһатай ... гэн Идахоса Усебор гэг... бүлэдэ һаяшаг гурбан үхиб... нэмэбэ: тэрэнэй хорин зур... тай Филомана һамган гу... удаа нарайлхадаа эхир хү... дые түрэһэн аад, харин ... удаа гурбан үхибүү түр...

ЗААН ЮУНДЭ ШЭХЭ... ХАЙШАДАГ БЭ?

«Заанай шэхэн соо ... дильник табигданхай» ... англиин «Ньюс сайен... журнал мэдээсэнэ.

Заанай шэхэнэй дотор ... лынь арһан нимгэн юм. ... рээн доогуурнь шуһанай ... нарийхан һалаа һудаһ... олон. Энэнь ёһотойл «... дильник» болоно. Юуб гэ... заанай бэе соо халаһан ш... шэхэн шадарай һудаһану... дамжан, хүрэдэг байна. ... шэхээ халбалзуулан ха... хадаа, сухалдаад тиигэнэ б... харин халуудахадаа «х... дильнигаа» хүдэлгэнэ ... тайлбарилна.

КРОКОДИЛАЙ НААДАН

Таиландын Бангкок хото... дарай Самушпракан гэжэ ... ринда крокодил үсхэбэри... фермэ 1950 ондо байгуулаг... һан юм. Мүнөө тэндэ 10 ... га гаран крокодилнууд... Фермэ жэл бүри 3.500 үлүү... тиимэ амитадые гадаадын ... нуудай зоопаркнуудта хүс... дана. Фермэдэ харууһала... жа байһан крокодилнууд... яһала ехэ олзо доход оруу... байна. Юуб гэхэдэ, түс ... мын эээд крокодилнуудаа ... гаад, элдэб наада зугаа ... билгада хэрэглэдэг болон... Ази, Европо болон Америк... Таиланд ошоһон гадаадын ... ристнууд крокодилнуудай ... да заабол харахые оролдо... («Азия и Африка сегодня» гэжэ журналһаа).

112 ЖЭЛЭЙ ҮНГЭРҺЭН ХОЙНО

ПАКИСТАНАЙ юридиче... хүдэлмэрилэгшэдэй конфер... ци дээрэ һоник баримта ... рүүлэгдэбэ. Ушарынь юуб ... бэл, 112 жэлэй урда тээ Ве... кобританиин правительства... тогтооһон салин хүлһэ ... кистанай Верховно суу... судьянар абадаг байшоо. ... лин хүлһыень дээшэлүүлхэ ... хай асуудал урдань нэг... бэшэ табигдадаг һэн. Тии... шье энэ категориин судьяна... салин хүлһэ дээшэлүү... асуудал хаража үзэхые му... шиидхэгдээ. (ТАСС).

ДУЛААН ОРОНОЙ АНГУУД... ШВЕЦИЬЗ... АСАРАГДАНА

ҺҮҮЛЭЙ ЖЭЛНҮҮДТЭ ... саланууд, эрээн гүрөөһэд ... заанууды, мүн дулаан оро... бусад ангуудые ондоо г... нүүдтэ Швеци худалдадаг ... лонхой.

Дунда Швецидэхи Кул... ден гэжэ зоопарк барна... байжа үдэһэн бенгал... 20—25 эрээн гүрөөһэдые ... бүри худалдана. Бороса г... зоопаркда мүнөө арсала... 12-һоо дээшэ зулзагад ажа... дарна. Һаяар эдэниие о... орондо эльгээхэ юм ха. Нюта... газетэнүүдэй бэшэнэй ёһо... Швецидэ түрэһэн 14 арса... Англиин Лондон шадар... Лонглит гэжэ зоопарк соо ... даг юм.

Хойто Европодохи эрхэ б... далда ехэ болоһон дулаан ... ной ангуудые бусад орон... дуратайгаар худалдан аба... байна.

ЧЕХОСЛОВАКИДАХИ «САФАРИ» ЗООПАРК

АФРИКАН ангуудай, шуб... дай байрладаг юрэ бусын ... парк Зүүн Чехиин Кркно... хадануудай бооридохи Д... Кралеви хото шадар орш... юм. Эндэ антилопонуудые, ... рафуудые, страусуудые ха... болохо. Олон ороноор аян... һан ойн харуулшан, зо... Йозеф Вагнерай хүсэлэл о... долгоор «Сафари» гэжэ нэр... һэн зоопарк Чехословакидэ ... болгогдоһон байгаа.

ЮРЭ БУСЫН ЗАГАҺА

СИНГАПУР. Дэлхэй дэ... эгээл жэжэхэн загаһан ... липпиныг бүлэг олтирог... эхэнь болохо аралнуудай ... дэ—Лусондохи Бухи ... нуурта амидардаг юм. Нют... зон энэ загаһые сина... гэжэ нэрлэнэ.

Иимэ юрэ бусын заг... утаашаа оройдоо зургаан ... лиметр болодогшье һаань, ... рэниие олзоборилон бе... байна. Ута хулһан эшэ... хилһэн тусхай губшуураар ... рай гуша метр гүнзэгы ... синарапан загаһа баридаг ...

Лусон гэдэг арал дээрэ ... һуудаг хүн зоной ми... буйлуулһан арбаад янзын ... хоолдоо энэ жэжэхэн ... нэмэхэдэнь, түрибэлгүй ... тай, хангал һайхан үнэрт... лодог байна.

Редактор
Ц. Ц. ЦИБУДЕЕВ.

Манай адрес, телефонууд:

г. Улан-Удэ, ул. Ленина, 35. Телефоны: редактор ... 1-54, приёмная — 54-93, зам. редактора — 68-08, ... редактора — 62-62, отв. секретаря — 50-52, секретарь ... — 66-76, отделы: партийной жизни — 60-91, сельского хозяйства — 64-36, 63-86, пропаганды и агитации ... 56-23, промышленности и строительства — 61-35, ... ветского строительства и быта — 69-58, культуры ... школ — 6С-21, писем и рабселькоров — 67-81, ... мации — 34-05, общественная приемная — 56-62, ... личное бюро — 57-63, фотолаборатория — 33-61.

Типография управления по делам издательств, полиграфии и книжной торговли Совета Министров БурАССР Н-04430. Заказ №